

Roma awuye **Wore ne Pɔɔl a kyoreε bo kyonwe** **Roma man-nɔ Kristoo awuye-o**

¹ Mo, Pɔɔl, ne n gye Kristoo keyaafɔre ne Wuribware a tee mo feye m bo kii mɔ ayaa-rɔ ayerepo-ɔ ɔko na η nya tɔwe mɔ asen timaa-o e gye ne mo e kyoreε wore mo mo e kyonwe mone ne mone gye Wuribware asese ne mone te Roma man-nɔ-ɔ.

²⁻³ To, asen amo ne baa kyoreε-ɔ ye ane nyanpe Yeesuu Kristoo gye sese dimaadi nee, ne ɔ be lee Wuribware se ba. Ketɔ ne ane a bo ηu feye ɔ gye sese dimaadi-o e gye feye bamo a kowe mɔ lee Owure Deefid a kenana-ɔ-rɔ. ⁴ Amaa kpa ko mɔ se-ɔ, ketɔ ne ke e kaapo feye ɔ gye Wuribware mɔ gyi-o e gye feye Wuribware a kufwiɛ timaa-o a ba Wuribware keyaalen bo kyinɛi mɔ lee lowi-ro. ⁵ Kristoo mɔ deε ne mo a moη fo feye Wuribware e tee mo gbaa ooo, ne ɔ sa ne Kristoo a tee mo feye m bo kii mɔ ayaa-rɔ ayerepo-ɔ ɔko. Oo lee mo nee feye Kristoo kenya-re-rɔ m bo tee asese lee nde se awuye-o ase, na bo bo kɔre mɔ gyi gya mɔ kan-rɔ asen se. ⁶ Mone ne mone te Roma man-nɔ mfen-ɔ gbaa tii bamo ne Wuribware a tee feye bo bo kii Yeesuu Kristoo asese-ɔ se.

⁷ Wuribware e kpa mone asen, ne ɔ tee mone na mon' nya kii mɔ fɔnfɔη asese. Mo e kore kebwarekore nee feye ane se Wuribware na ane nyanpe Yeesuu Kristoo yure mone na bo sa mone kayeyuri.

Anẹn nẹ Pɔal a kore kebwarekore feye Wuribware sa mọ kpa na ọ yọ Roma nya ya tọwe asen timaa-o

⁸ Ketọ nẹ ke gye ɲkpeɛ-ɔ ẹ gye feye, mone Roma awuye si, mọ ẹ sa Wuribware anse Yeesuu Kristoo kenya-re-ro, a lee feye kaye-ro asese peee ẹ tọwe anẹn nẹ mone a kọre Kristoo gyi-o asen. ⁹ N de mọ kakpono peee mọ i sun mọ ẹ sa Wuribware, na mọ ẹ tọwe Wuribware mọ gyi-o kuɲu si asen timaa. Wuribware gbaa nyi feye a gye kasentij feye san kema nẹ mọ ẹ kore kebwarekore-ɔ, mọ i nyinji mone se. ¹⁰ Mọ ẹ kore Wuribware nẹ feye mọ ya sure si, ɲkee feraa ọ sa mọ kpa a ɲ nya taare bọ ka mone kan. ¹¹ Bọ lee feye mọ ẹ yorowe kebonu mone, na ɲ nya sa a mon' nya nyure nẹ ɲ ya lee Wuribware a kufwiije timaa-o ase-ɔ ɲko. Na a nya sa a mon' nya keyaalen mone kokoregyi-o-ro. ¹² Ketọ nẹ mọ ẹ tọwe-ɔ ẹ gye feye mọ kokoregyi-o ẹ waa mone wore, na mone mọ mone kemo-ɔ mọ waa mọ wore anẹn de.

¹³ Mọ kosobe-ana, mọ ẹ kpa a mon' ɲu feye mọ a kra keboka mone kan kyee. Amaa bọ fọ haree mbeyomọ gbaa kotoko san ki tii mọ kpa. Mọ ẹ kpa nẹ feye n sa a mone boko gbaa kii Kristoo awuye kasentij feye anẹn nẹ mọ a sa nẹ asese nẹ bọ mon gye Yudaa awuye feye mone-ɔ boko gbaa a kii-o. ¹⁴ A lee feye Wuribware a taa bọ dọnjo mọ se feye n tọwe asen timaa-o gywii asese peee. Haree bamọ nẹ ba sa mone aye-ro-ɔ, beee ba sa senja banban ooo, beee bọ nyi wore, beee bọ mon nyi ooo, a tiri feye n tọwe gywii bamọ. ¹⁵ M feraa mọ ẹ yorowe bweetọ feye m bọ tọwe asen timaa-o gywii mone gbaa mone nẹ mone te Roma man-ro-ɔ.

16 A mon de mo ipeere feye η yere tawe asen timaa bo lee Kristoo kunu si, a lee feye, mo ya tawe, ne asese ya kore Kristoo gyi, Wuribware e morowe bamo. Yudaa awuye-o ya gye ηkpee nu amo. Ne bamo ne bo mon gye Yudaa awuye-o a gya se. 17 A sen timaa ma e kaapo anen ne Wuribware e sa a asese kii asese timaa mo ase-ɔ nee. ɔ tee bamo asese timaa mo akato-ro san ne ba gye ηkpee a bo bo kii Kristoo awuye-o. Na bamo a maa se ba kore mo ba gyi-o, ɔ tee bamo asese timaa bo fo bamo ηkpa kee. Feye anen ne baa kyoree waa abwaresen wore-ɔ-ro-ɔ,

“Oko ne ɔ kore Wuribware gyi-o e nya ηkpa,
a lee feye Wuribware e tee mo feye sese
timaa.”*

Asese peee a waa boye

18 Abwaresen-ɔ dee bee a kaapo anen ne Wuribware, mo ne ɔ bo soso-ɔ, dun a fwii eboye awaapo peee na aborokonepo peee ne bo de ekpa boye ba tii bokoko kebonu kasentini-o kpa-ɔ se. 19 A mon gye feye bo mon nyi Wuribware a kasentini-o nee. A lee feye Wuribware a kyɔ lee kamo bo kaapo bamo. 20 Ne bo bee bo mon de keto ne ba yere se na bo bo tawe feye bo mon nyi anen ne o du-o. A lee feye, bamo a mon taare ηu Wuribware fonfon gbaa ooo, haree lee san ne Wuribware a twee kaye-ɔ, baa ηu ato peee ne ɔ waa, ne a kaapo anen ne o du-o, na mo keyaalen dabe ne ke bo-ro bo yo nsu peee-ɔ.

21 Lee san-ɔ, bamo a nyi Wuribware-ɔ gbaa ooo, bo maa bu mo kedabe. Ne bo bee bo maa sa mo

* 1:17 Habakok 2.4.

anɛ. Ne ηkee bamo mfεεre moη lee waa kyεkyεε, ne bo moη lee ba taare nu kasentij-o kaase. ²² Bo ye bo nyi asen nee, amaa bamo mo bo moη lee bo de mfεεre nee. ²³ Ne baa yowe kusun Wuribware ne o bo-ro nsu peεε-o na mo kedabe. Ne ηkee ba sun atatamonta ne bamo fɔfɔ a waa, ne a du feye sese beεε kabogyii beεε kab-o. Amo-o peεε gye ato wuse nee.

²⁴ Bamo a du aneη-o se-o, Wuribware a yowe bamo asen sa bamo. Amose-o mbeyom bo gya bamo fɔfɔ nyorowe boye se nee, ne ba waa abεε apeeresen. ²⁵ Ne baa yowe kusun Wuribware ne o gye kasentij wuye-o, ne baa kore kayeba gyi. Kayeba amo e gye feye bo sun ato ne Wuribware a tweε-o yowe Wuribware ne o tweε amo-o. Weete a tiri feye otweεpo-o nya nkyoro ndo na nsu peεε. Ameye.

²⁶⁻²⁷ M bee mo e tawe-ro feye, bamo a waa aneη-o se-o, Wuribware a yowe bamo asen sa bamo. Amose-o mbeyom nyorowe ne n de ipeere-o doo si ne bo gya. A de kpa feye anyare kpa akyee, na akyee mo kpa anyare. Amaa asese mo fεraa, ba waa apeeresen. Bamo akyee-o e yorowe abεε bweeto, ne anyare-o mo du aneη deε, hareε gbaa onyare na mo kosobeε onyare i di feye okyee na onyare-o. Wuribware i gyiiri bamo kesεbo bo lee aneη a ebaye amo se.

²⁸ M bee mo e tawe-ro a n gywii mone feye bo lee aneη ne ba kine kusure si feye a bware feye bo ηu Wuribware a kasentij-o si-o, Wuribware a yowe bamo asen sa bamo. Ne bo lee aneη se-o, bo moη de mfεεre timaa, ne ba waa ato ne a moη bo dan-o. ²⁹ Ne ba waa borokone na ebaye

eworese eworese, ne bo de nyasepee. Ne ba ka abee kokwee. Ne ba maa abee. Ne ba kpa eko. Ne bo de ayeba na kikisi. ³⁰ Ne bo de kasengyi na ba tawe bamo beeko-ana kunu si asen boye, ne haree gbaa ba kisi Wuribware asen. Ne ba ferra bamo beeko-ana, ne ba kaapo bamo eyee, ne ba kyoro bamo eyee. Na ba fa mferere san kema na bo kee eboye ne ba nya a bo waa bo tii ededaa-ɔ se-ɔ. Ne bo bee bo maa bu bamo akowepo. ³¹ Bo mon lee bo nyi keto ne ki bware-o. Bamo ya tawe asen, amo ba bee lanje kanɔ. Bo maa kpa oko asen, ne ba kine kenyare kigyi, ne bo maa su okema se. ³² Haree bamo a nyi feye Wuribware a mbraa-ɔ ye bamo ne ba waa anen-ɔ bware feye bo maa bamo-ɔ gbaa ooo, bo san bo maa se ba waa eboye amo, na bo yere boko ne bamo gbaa ba waa anen-ɔ-rɔ.

2

Wuribware i gyi asese asen neenee

¹ Amo a gye anen-ɔ se-ɔ, emene se ne fo i bu fo beeko kero? Fo ne fo a ba fo eyee bo waa asengyipo fo i bu fo beeko kero-ɔ gbaa a gyi kero, a lee feye ato ne fo beeko-ɔ e waa-ɔ dee ne fo gbaa fo e waa. ² Ane nyi feye Wuribware ferra, kasentij a ekpa-ɔ se ne ɔ gya o gyi bamo ne ba waa anen a ato-ɔ asen neenee. ³ Amaa fo sese dimaadi wore ya gyi asese ne ba waa anen a ato-ɔ asen, na fo fonfon mo e waa anen a ato-ɔ, amo fo e fa feye Wuribware maa gyi fo asen aaa? ⁴ Beee hko fo e fa feye Wuribware a kedamenanse-ɔ mon gye seye nee eee? Amo fo maa bu anen ne Wuribware a nyite fo-ɔ nee eee? Keto

se ne Wuribware e waa kedamenanɔse-ɔ e gye feye
 ɔ kpa a fo nu fo eyee nee, na fo lee fo ebaye-ro.

⁵ Amaa fo i de keseborolen, ne fo e mon kyurowi
 fo mferere, amo feraa fo nyi feye fo a waa fo eyee
 siraa fo gywii kake ne mo kadunfwii-o e lee kawu,
 na ɔ bo gyi asese asen kasentɔn si, na o gyiiri bamo
 kesebo-ɔ nee.

⁶ Kake nsi amo-ɔ, “Ketɔ ne okemaa e waa-ɔ,
 kemo ne Wuribware e ba a ɔ bo ka mo koka.”*

⁷ Bokɔ ne ba gyi kanyite, ne bo maa se ba waa
 itimaa, ba deere Wuribware feye mo e gye ne ɔ sa
 bamo kedabe na kenyaɔ-ɔ e nya nkpa na kukyure
 ne a mon de kee-ɔ a bo lee mo ase. Anen a asese
 mo ne Wuribware e sa anen a nkpa na kukyure-o.

⁸ Amaa bokɔ feraa de nyasepee, ne ba kine kowaa
 ketɔ ne ki bware-o, ne ba waa ebaye. Wuribware
 dun i fwii bamo se. ⁹ ɔ baa bamo ne ba waa ebaye-ɔ
 asen na bamo nkpono-ro nyera bamo. Mo fɔnfɔn
 asese Yudaa awuye-o ne o gyiiri kesebo pwee na
 ɔ de gyiiri bamo ne bo mon gye Yudaa awuye-o
 lee. ¹⁰ Amaa ɔ sa okemaa ne ɔ waa itimaa-o kedabe
 na kenyaɔ na kayeyuri. Yudaa awuye-o ne ɔ
 sa pwee na ɔ de sa bamo ne bo mon gye Yudaa
 awuye-o. ¹¹ A lee feye Wuribware feraa, ɔ maa gyi
 asen kekpa se.

¹² Bamo ne Wuribware mon sa bamo mo
 mbraa-ɔ, ne ba waa ebaye-ɔ, Wuribware i lee
 bamo a ɔ lee mo ase. Amaa n gye mbraa amo ne
 Wuribware e ba a ɔ bo gyi bamo asen na o bu
 bamo kepo. Amaa Yudaa awuye ne Wuribware a

* **2:6** Kiliɔ 62.12; Anase na akpare 24.12.

sa bamo m̀ m̀braa-ɔ m̀, n̄ ba waa b̄oye-ɔ f̄eraa, m̀braa am̄ n̄ ɔ ba a ɔ b̄o gyi bamo asen̄ na o bu bamo kep̄. ¹³ N̄ gye bamo n̄ ba ba eseb̄o kpan̄kpan̄ a b̄o b̄o nu m̀ m̀braa-ɔ asen̄-ɔ n̄ Wuribware e tee feȳe ases̄e timaa. Amaa bamo n̄ b̄o gya m̀braa-ɔ se-ɔ n̄ ɔ tee feȳe b̄o gye ases̄e timaa. ¹⁴ Nde se awuye-o mōn̄ de Yudaa awuye a m̀braa-ɔ. Amaa n̄ bamo mf̄ere ya sa bamo feȳe b̄o waa ket̄o n̄ Yudaa awuye a m̀braa-ɔ ye a bware-o, am̄ f̄eraa, haree bamo a mōn̄ nyi Yudaa awuye a m̀braa-ɔ gbaa ooo, ket̄o e kaapo n̄ feȳe m̀braa am̄ asen̄ b̄o bamo an̄u-ro. ¹⁵ An̄en̄ a ases̄e-ɔ kakyena-r̄o e kaapo n̄ feȳe Wuribware a kyore ket̄o n̄ Yudaa awuye a m̀braa-ɔ a t̄we feȳe b̄o waa-ɔ b̄o waa bamo an̄u-ro. N̄ a sa n̄ san̄ ko bamo mf̄ere-r̄o a du bamo feȳe, “M̄one a waa n̄en̄en̄.” San̄ ko m̀ n̄ n̄ kaapo bamo feȳe, “M̄one a waa eb̄oye.” ¹⁶ Amose-ɔ, an̄en̄ d̄e n̄ asen̄ timaa n̄ mō e t̄we-ɔ e kaapo feȳe ket̄o e waa kake nsi n̄ Wuribware e b̄or̄o Yeesuu Kristoo si na ɔ b̄o gyi ket̄o n̄ ke b̄o ases̄e p̄ere mf̄ere-r̄o-ɔ asen̄ n̄.

An̄en̄ n̄ Yudaa awuye-o e f̄o bamo f̄an̄f̄an̄ m̀braa-ɔ

¹⁷ Amaa f̄o n̄ f̄o e tee f̄o eȳe feȳe Yudaanyi kasent̄in̄-o f̄eraa nyi feȳe f̄o ya gya Wuribware a m̀braa-ɔ se, ɔ tee f̄o feȳe ses̄e timaa. Na f̄o e kaapo f̄o eȳe feȳe f̄o gye Wuribware ses̄e n̄. ¹⁸ F̄o nyi ket̄o n̄ ke e pre Wuribware-ɔ, n̄ m̀ m̀braa-ɔ e kaapo f̄o n̄ f̄o i lee ket̄o n̄ ki bware-o. ¹⁹ F̄o ye f̄o gye tenapo kayii-ro krapo n̄, n̄ f̄o gye bamo n̄ b̄o te kibugyii-ro-o fetiri. ²⁰ N̄ f̄o ye f̄o gye bamo n̄ b̄o mōn̄ nyi seye-ɔ ogyen̄kpepo, n̄ f̄o gye

nyaagyi ɔkaapopo, ne fo ye kanyiasen na kasentij bo mone mbraa ne mone a nya lee Wuribware ase-ɔ-ro. ²¹ To, fo a ye fo nyi kemo ne ki bware, ne fo gye boko agyenkreepo na ɔkaapopo-ɔ, nto se ne fo maa kaapo fo eyee ato timaa? Fo a ye boko ma kan ywii-o, fo fɔnfɔn-ɔ feraa maa ywii aaa? ²² Fo a ye ɔnyare ma waa kakyeeekpa, amaa fo fɔnfɔn-ɔ feraa maa waa kakyeeekpa aaa? Fo i kisi ikisi kusun, amaa fo fɔnfɔn mon naa fo i ywii fo e lee ikisi-ro aaa? ²³ Fo e kaapo fo eyee feye mbraa-ɔ gye fo lee nee. Amaa fo mon nyi feye fo ya fo mbraa-ɔ, a kaapo nee feye fo maa bu Wuribware nee eee? ²⁴ Amose se ne baa kyoree waa abwaresen wore-ɔ-ro feye,

“Bo lee anen ne mone mon gya Wuribware a mbraa-ɔ se-ɔ,
nde se awuye e tawe abusenjen ba kye mo kenya-re-ɔ.”*

²⁵ Fo gye Yudaanyi, fo ya gya Wuribware a mbraa-ɔ se, fo kotweetu keten de fo tonɔ. Amaa bamo ya ten fo kotweetu, ne fo ya fo mbraa-ɔ, amo feraa fo kotweetu keten-ɔ mon de tonɔ bo sa fo. ²⁶ Amaa ne bamo ne bo mon tenne bamo atweetu-o ya gya Wuribware a mbraa-ɔ se, Wuribware e tawe feye bo du nee feye bamo ne baa tenne atweetu, ne bo gya mo mbraa-ɔ se-ɔ. ²⁷ Na bamo ne bo mon tenne bamo atweetu, ne bo gya mo mbraa-ɔ se-ɔ taare koso yere na bo porɔ fo Yudaanyi ne Wuribware a sa mo mbraa-ɔ, ne baa

* **2:24** Isaya 52.5 (LXX); Isikiyel 36.22.

teŋ fo koṭweetu-o ne fo moŋ gya mbraa-ɔ se-ɔ.

28-29 N gye ɔko ne ɔ waa akatɔ se feyɛ ɔ gye Yudaanyi-o e gye Yudaanyi kasentɪŋ. Yudaanyi kasentɪŋ e gye ɔko ne oo lee ebɔye lee mɔ kakponɔ-rɔ-ɔ. Wuribware ase fɛraa, n gye koṭweetu keten fɔŋfɔŋ e gye koṭweetu keten-ɔ. Amaa kemɔ keten kasentɪŋ-o e gye ebɔye kilee lee kakponɔ-rɔ. Ntɛtɔ e gye ne aa sa ne amɔ-ɔ e ba aneŋ? N gye Wuribware a mbraa-ɔ se kegya e gye ne a sa ne amɔ-ɔ e waa aneŋ. Amɔse-ɔ Wuribware a kufwiije timaa-o ya waa ɔko mfaanɛɛ, amɔ sese-ɔ e nya nkyorɔ a ɔ lee Wuribware ase. N gye sese dimaadi ase.

3

Ebɔye ne ane e waa na Wuribware waa ane damenanɛ aaa?

¹ Amɔ e gye aneŋ fɛraa, ntɛtɔ ketɔ timaa ne Yudaa awuye de bo kyɔŋ asese langyan? Bamɔ atweetu ketenɛ-ɔ de bamɔ tonɔ aaa? ² Kasentɪŋ, Yudaa awuye-o a nya nyure kyɔŋ sese kɛmaa. Ketɔ gyeŋkrɛɛɛ ne baa nya-ɔ e gye feyɛ Wuribware a sa ne baa ŋu mɔ mfɛɛɛ. ³ Amɔse-ɔ, amɔ Yudaa awuye-o bokɔ moŋ bo-rɔ ne bo moŋ gya mɔ kanɔ-ɔ se aaa? Kasentɪŋ fɛraa, bokɔ bo-rɔ. Aneŋ se-ɔ, amɔ-ɔ a kaapo nee feyɛ Wuribware maa lee waa ketɔ timaa ne ɔ tɔwe bo beya feyɛ ɔ waa a ɔ sa bamɔ-ɔ ɔɔɔ? ⁴ Daabii daa! Haree sese kɛmaa e gye ɔyɛbapo gbaa, Wuribware fɛraa de kasentɪŋ san kɛmaa. Feyɛ aneŋ ne Deefid a kyɔɛɛ Wuribware kunu si aseŋ waa abwaresen wɔre-ɔ-rɔ-ɔ,

“Amose-ɔ fɔ ya tɔwɛ feyɛ mɔ a waa bɔyɛ, fɔ de kasɛŋtiŋ.
Nɛ fɔ ya tɔwɛ feyɛ mɔ a gyi kɛpɔ, mɔ a nu kaase.”*

⁵ Mbeyɔmɔ, nsaŋsɛ ɔkɔ i gyiiri Wuribware ikii feyɛ anɛ dimaadi borokɔɔnɛ ɛ kaapo damenaŋsɛ feyɛ Wuribware kpen ɛ gye otimaa, nɛ asɛsɛ pɛɛɛ gye ebɔyɛ awaapo Wuribware asɛ. Amɔ fɛraa, ɔ yɛ, Wuribware ya kperi bamɔ ebɔyɛ sɛ gyiiri bamɔ kɛsɛbɔ, ɔ mɔŋ waa nɛɛnɛɛ. ⁶ Amaa sɛsɛ maa taarɛ a ɔ tɔwɛ anɛŋ. Nɛ Wuribware ɛ mɔŋ gye otimaa nɛɛ, weeteɛ emɛnɛ sɛ nɛ ɔ taarɛ a ɔ waa na o gyi kayɛ mɔ-rɔ asɛsɛ asɛŋ nɛɛnɛɛ-ɔ nɛɛ? ⁷ Anɛŋ a sɛsɛ-ɔ bɛɛ ɔ tɔwɛ feyɛ, “Amɔ ɛ gye feyɛ mɔ kayɛba nɛ n de-o ɛ sa nɛ ba ŋu feyɛ Wuribware wɔrɛ dooo ɛ gye kasɛŋtiŋ wuyɛ, nɛ ka sa nɛ ɔ nya kɛdabɛ na wuraa, nɛ emɛnɛ sɛ nɛ Wuribware bɛɛ o bu mɔ kɛpɔ feyɛ n gye ɔbɔyɛwaapo? ⁸ Amose-ɔ nɛ emɛnɛ sɛ nɛ m ma waa bɔyɛ, na asɛsɛ nya ŋu feyɛ Wuribware gye otimaa?” Asɛsɛ kɔ bɔ-rɔ nɛ baa saarɛ mɔ porɔ mɔ feyɛ mɔ a tɔwɛ anɛŋ a asɛŋ mɔ. Ba ba ayɛba nɛɛ. A bware feyɛ Wuribware gyiiri anɛŋ a asɛsɛ amɔ kɛsɛbɔ.

Sɛsɛ kɛmaa mɔŋ gye otimaa

⁹ To, amɔ ŋ yɛ Yudaa awuye-o asɛŋ bɔ bɔkɔ lee nɛɛ bɛɛɛ? Daabii! N gye anɛŋ nɛɛ, a lee feyɛ mɔ a kyɔ kaapo mɔnɛ anɛŋ nɛ ebɔyɛ de Yudaa awuye-o fɔŋfɔŋ na bamɔ nɛ bɔ mɔŋ gye Yudaa awuye-o si keyaalɛŋ-ɔ. ¹⁰ Feyɛ anɛŋ nɛ baa kyɔrɛɛ waa abwaresɛŋ wɔrɛ-ɔ-rɔ-ɔ,

* **3:4** Kiliŋ 51.4 (LXX).

- “Ɔkɔ mɔŋ bɔ-rɔ nɛ ɔ waa ɛkpɛyaa,
sɛsɛ kɔŋkɔ gbaa mɔŋ bɔ-rɔ.
11 Ɔkɔ mɔŋ bɔ-rɔ nɛ o nu asɛŋ kaase.
Ɔkɔ mɔŋ bɔ-rɔ nɛ o buwi ɔ kpa Wuribware.
12 Bamɔ pɛɛɛ mɔŋ de kasɛŋtiŋ,
bɔrɔkɔɔnɛ na asɛŋ bɔyɛ dooo nɛ bɔ gya sɛ.
Ɔkɔ mɔŋ bɔ-rɔ nɛ ɔ waa ɛkpɛyaa,
sɛsɛ kɔŋkɔ gbaa mɔŋ bɔ-rɔ.”*
- 13 “Bamɔ asɛŋ tɔwɛsɛ kemaa gyɛ kanɔtɛŋ nɛ ka
mɔɔ-ɔ.
Bamɔ nnɔ-rɔ asɛŋ nɛ bɔ de ba pɛnna bɔkɔ.”*
“Bamɔ nnɔ bɔ ya nɛɛ fɛɛ, n du nɛɛ fɛyɛ kɔwɔ
abwanɔ-ɔ,
nɛ mmɔ asɛŋ tɔwɛsɛ ɛ mɔɔ, fɛyɛ kɔwɔ
kɛbwɛɛ-ɔ.”*
- 14 “Bamɔ nnɔ ɛ lɔŋ asɛsɛ,
nɛ bɔ maa sa sɛŋsa kpɛyaa, amɔ ɛbɔyɛ.”*
15 “Bɔ bɔ saa na asɛsɛ nɛ baa gyi kɛbɛŋ-ɔ kemɔɔ.
16 Bamɔ ɛnarekpa pɛɛɛ-rɔ tɔnyɛra dooo nɛɛ.
17 Bɔ mɔŋ nyi kayɛyuri a ɛkpa-ɔ.”*
18 “Bɔ mɔŋ lɛɛ bɔ de Wuribware bɔ tɛɛ sɛyɛ,
nɛ bɔ mɔŋ sɛrɛ mɔ anyɔ sɛ.”*

19 Mbeyɔmɔ, anɛ a ŋu asɛŋ nɛ Wuribware a
mbraa-ɔ a tɔwɛ-ɔ. M pɔrɔ bamɔ nɛ bɔ yɛ bɔ gya
mmɔ sɛ-ɔ fɛyɛ baa waa ɛbɔyɛ, nɛ bɔ mɔŋ de kanɔ
yayɛsɛ. Kasɛŋtiŋ si, kayɛ-rɔ pɛɛɛ ɔkɔ maa taarɛ
a o lee Wuribware kanɔ fɛyɛ ɔ gya mɔ mbraa-ɔ
sɛ nɛɛnɛɛ. 20 Ɔkɔ ya tɔwɛ fɛyɛ, anɛŋ nɛ ɔ gya

* **3:12** Kiliŋ 14.1-3; Kiliŋ 53.1-3 (LXX). * **3:13** Kiliŋ 5.9 (LXX).

* **3:13** Kiliŋ 140.3. * **3:14** Kiliŋ 10.7 (LXX). * **3:17** Isaya 59.

8; Anɔsɛ na akparɛ 1.16. * **3:18** Kiliŋ 36.1.

Wuribware a mbraa-ɔ se-ɔ ɔ gye sese timaa, amɔ ɔ ba ayeɓa nee. A lee feye mbraa-ɔ e gye ne n sa ne sese dimaadi i ɲu feye ɔ waa ɓaye sanj kema.

Ketɔ ne ke e sa a Wuribware tee ane feye asese timaa-o

²¹ Amaa ɲkee feraa Wuribware a lee aneɲ ne ɔ waa asese na bɔ kii asese timaa mɔ ase-ɔ bɔ kaapo ane. Haree abwaresen a wore-ɔ-rɔ, mɔ mbraa-ɔ na akyaamee ne baa dɛe kyena-ɔ a tawe amɔ asen-ɔ gbaa ooo, n gye mɔ mbraa-ɔ ne o de ɔ waa amɔ-ɔ. ²²⁻²⁴ To, ketɔ ne Wuribware a tawe-ɔ e gye feye asese bokɔ monj kwee bokɔ-rɔ. Bamɔ peee gye kokonko nee, a lee feye asese peee a waa ɓaye, ne bɔ monj fɔ feye Wuribware kyɔrɔ bamɔ. Anen dɛe ne Wuribware bee ɔ ye sese ko monj kwee, ne ɔko kwee, a lee feye ɔ tee ɔkema ne ɔ kɔre Yeesuu Kristoo a o gyi-o feye sese timaa. N gye atanne ne ɔ kɔre bɔ lee ane ase pwee ne ɔ dɛe waa amɔ-ɔ. Amaa aneɲ ne oo ɲu ane ewee-ɔ se ne ɔ sa ne Yeesuu Kristoo fɔɲfɔɲ a kii ɔko ne ɔ mɔrɔwe ane ne ɔ sa ne ane a nya ane eyee lee ebaye-rɔ-ɔ. ²⁵⁻²⁶ Kristoo Yeesuu mɔ dɛe ne Wuribware a lee sa ane, ne Kristoo a ba mɔ fɔɲfɔɲ mbogya bɔ lɔɲɔ sese na Wuribware keɔɲtɔ-rɔ. Sese ya kɔre amɔ-ɔ gyi, a waa kusunj timaa a a bɔ sa mɔ. Wuribware a waa amɔ-ɔ nee bɔ kaapo feye o gyi asen kpa se nee. Dedaa dedaa-ɔ ne sese a lee ebaye kowaa, ne oo nyite mɔ, ne mbeyɔmɔ feraa ɔ ye bamɔ ne ba kɔre Yeesuu ba gyi-o gye asese timaa-o.

²⁷⁻²⁸ Amɔ a gye aneɲ-ɔ se-ɔ, ane de ketɔ ne ane e kaapo eyee kemɔ se-ɔ ɔɔ? Daabii! Amaa ane a gya Wuribware a mbraa-ɔ peee se neenee nee-ɔ, weete

ane de keto ko a ane kaapo eyee kemo se. Amaa keto ne Wuribware e tawe mbeyomawo e gye feye ane kore Kristoo gyi. A lee feye o maa tee ane feye asese timaa bo lee anen ne ane gya mo mbraawo se-o se. Amaa o tee ane feye asese timaa bo lee anen ne ane e kore Kristoo ane i gyi-o si nee.

²⁹⁻³⁰ Amoo Yudaawuye wore asen i tiri mo aaa? Nde se awuye-o asen mon tiri mo aaa? Kasentini si feraa, Wuribware konko e bo-ro, ne o bo-ro sa asese peee, haree bamo a gye Yudaawuye, asese ne ba tenne bamo atweetu-o, beee nde se awuye, asese ne bo maa tenne-o ooo. Okemaa mo asen tee a tiri Wuribware-o se-o, o ye okemaa mo ne o tee o kore Kristoo o gyi-o gye sese timaa nee.

³¹ Amoo Yeesuu kokoregyi mo ye ane ma lee gya Wuribware a mbraawo se nee eee? Daabii! Ane san ane e tawe feye mo mbraawo bware.

4

Abraham a kore Wuribware gyi-o, o tee mo feye sese timaa

¹ To, mon' sa a ane deere Abraham ne o gye Yudaawuye kenana-ro obrese-o konu si asen. ² Amoo e gye kasentini feye sese e taare a o kaapo mo eyee bo lee mo asun timaa si, amoo feraa Abraham a dee nya kotoko ne o yere se na o bo kaapo mo eyee-o. Amaa Abraham mon nya anen Wuribware akat-ro. ³ Mon ya deere abwarenen wore-o-ro, mon i nu baa kyoree waa mo-ro feye,

“Abram a kore Wuribware a asen-o gyi-o si-o,

Wuribware a kɔɔre mɔ waa-rɔ feye ɔ gye sese timaa.”*

⁴ Mbeyɔmɔ, sese ya waa kusun, ne mɔ ya nya atanne, a mon gye feye baa ke mɔ nee. A gye mɔ kusun-o kakɔka nee. ⁵ Amaa Wuribware e taare a ɔ sa abɔyewaapo keben. Amose-ɔ ɔkɛmaa ne mɔ e mon taa mɔ eyee bɔ dɔnɔnɔ mɔ asun timaa-o si, ne mɔ ya taa mɔ eyee bɔ dɔnɔnɔ mɔ, Wuribware, kɔkɔregyi-o si fɛraa, Wuribware e tɔwe feye anen ne ɔɔ kɔɔre mɔ gyi-o si-o, ɔ gye sese timaa. ⁶ Anen deɛ ne ane ɔdɛdaapo Owure Deefid gbaa a kyoreɛ feye ɔkɛmaa ne mɔ ya kɔɔre Wuribware gyi, Wuribware e tee mɔ feye sese timaa na O-de-nyure, na sese-ɔ mon taare kaapo feye ɔɔ waa kusun timaa kɛmaa bɔ nya anen a kenyaɛ-ɔ. ɔ ye,

⁷ “Ɔko ne Wuribware a yɔwe mɔ ebɔye bɔ ke mɔ-ɔ akato i gyi fɛɛ.
Ɔko ne mɔ nyanɔpe i bun mɔ borokɔɔne ne ɔɔ waa-ɔ se-ɔ de nyure.

⁸ A waa kɔne a bɔ sa sese ne Wuribware maa bise mɔ ebɔye se nyanɔ ko-ɔ.”*

⁹ Mbeyɔmɔ, amɔ bamo ne baa tenɔne bamo atweetu-o, a kaapo feye ane Yudaa awuye-o wɔre e gye ne ba nya anen a nyure-o? Daabii! Bamo ne bɔ mon tenɔne-ɔ pɛɛɛ tii si. A lee feye mɔ a kyɔ tɔwe feye, bɔ lee anen ne Abraham a kɔɔre Wuribware gyi-o si ne Wuribware a kɔɔre mɔ

* **4:3** Keleekaase 15.6. * **4:8** Kilin 32.2.

waa-rɔ tee m̀ feyε sεsε timaa. ¹⁰ Abraham a teŋ m̀ kotweetu-o kamεε, ne Wuribware ye ɔ gye sεsε timaa, bεεε m̀ a moŋ tee teŋ-ɔ nee eee? M̀ a moŋ tee teŋ-ɔ nee. Wuribware ye ɔ gye sεsε timaa pwεε. ¹¹ Ne Wuribware a tɔwe gywii m̀ feyε ɔ teŋ m̀ kotweetu bo kaapo feyε ɔ kyɔ kɔɔre Wuribware gyi. Wuribware a waa amo-ɔ nee na Abraham nya kii bamo ne bo moŋ teŋŋe atweetu-o gbaa bamo ɔgyeŋkpeεpo. Haree bamo a moŋ teŋŋe bamo atweetu-o gbaa ooo, ba kɔɔre Wuribware ba gyi, amose-ɔ ne Wuribware e tee bamo ε asεsε timaa. ¹² Anεŋ dεε ne ɔ gye bokɔ ne baa teŋŋe bamo atweetu-o ɔgyeŋkpeεpo. Bamo ne ba kote anεŋ ne Abraham a gya Wuribware se, ne ɔ kɔɔre gyi pwεε ne ɔ dεε teŋ m̀ kotweetu-o gbaa e taare a bo tee Abraham feyε bamo ɔgyeŋkpeεpo.

¹³ N gye Wuribware a mbraa-ɔ ne Abraham a gya se-ɔ se ne Wuribware a tɔwe bo beya feyε ɔ taa kaye pεεε a ɔ bo sa m̀ aa m̀ ananagi. Amaa aa lee anεŋ ne ɔ kɔɔre Wuribware gyi-o si. Mfaanεε se ne Wuribware a tɔwe feyε ɔ gye sεsε timaa. ¹⁴ Amo e gye kasεŋtiŋ feyε bamo ne bo gya m̀ mbraa-ɔ se-ɔ ne Wuribware e taa kaye a ɔ sa, amo fεraa anε kɔkɔɔre Wuribware gyi-o moŋ de sεye bo sa anε. Ne a bee a kaapo feyε Wuribware a kyuruwi ketɔ ne ɔ ye ɔ sa Abraham-ɔ. ¹⁵ Bo lee feyε ketɔ koŋko ne Wuribware a mbraa-ɔ a tɔwe bo beya-ɔ e gye feyε Wuribware i gyiiri ebɔye awaapo kesebɔ. Amaa mbraa e moŋ bo-rɔ, a kaapo feyε ɔko m̀ moŋ gye mbraa okyepo.

¹⁶ Ketɔ ne mo e tɔwe-ɔ e gye feyε Wuribware a tɔwe bo beya feyε ɔ tee asεsε feyε asεsε timaa feyε

anen̄ ne ɔko i ɲu ɔko ewee ke mɔ̄ kotɔko-ɔ. Amaa a tiri feye asese kɔɔre Wuribware gyi pwee na ɔ dee tee bamo feye asese timaa. Asese mo asen̄ ne mo e tɔwe-ɔ nee? Bamɔ ne ba kase Abraham-rɔ-ɔ ne n de. Yudaa awuye ne bo de mbraa ne Wuribware a sa bamɔ-ɔ na bamɔ ne ba kɔɔre Wuribware ba gyi feye anen̄ ne Abraham a kɔɔre gyi-o ne n de. A lee feye Abraham e gye bamo peee ɔgyen̄kpeepo. Kasent̄ɲ, a du nee feye mɔ̄ a gye bamo peee bamo se-ɔ. ¹⁷ Feye anen̄ ne baa kyoree waa abwareseɲ wɔre-ɔ-rɔ-ɔ,

“Wuribware ye,

Mo e sa na fo kii esweere bweeto se awuye bamo se.”*

Wuribware ase feraa, Abraham e gye ane se, a lee feye ɔ kɔɔre Wuribware gyi, Wuribware ne ɔ sa bamo ne ba wu-o ɲkpa-ɔ, ne ɔ tɔwe atɔ ne a kaa a waa-ɔ feye amo a kyɔ waa-ɔ.

¹⁸ Haree temaa feye ɔ kowe kayaagyi a lowe-ɔ gbaa ooo, Abraham mon̄ yɔwe eyee-rɔ feye ɔ maa kowe gyi. Ne bo lee anen̄ se-ɔ, ne oo kii esweere bweeto se awuye bamo se, feye anen̄ dee ne Wuribware a kyɔ tɔwe bo beya feye,

“Deere sosɔ na fo kare akyee-e-kpa-agyi-o.

Anen̄ ne fo ananagyi e waa kokyɔ-ɔ nee.”*

¹⁹ Abraham a ɲu feye oo gyi waa nsu kelafa, ne ɔ bere bweeto. Ne ɔ bee ɲu san̄ amo feye mɔ̄ ka Sara mɔ̄ a waa kekyeebrese na ɔ mon̄ tee

* **4:17** Keleekaase 17.5.

* **4:18** Keleekaase 15.5.

kowe. Amaa amo pɛɛɛ gbaa ooo ɔ moŋ yowe m̀ò kòkòɔregyi-o-ro. ²⁰ Ɔo yere keyaa kòŋkò kòore gyi feye Wuribware e waa ketɔ ne ɔ towe bo beya feye ɔ waa a ɔ sa m̀ò-ɔ. Saŋ amo gbaa ne m̀ò kòkòɔregyi-o a tii si-o nee. M̀ò kòkòɔregyi-o a waa leŋ-ɔ se-ɔ, ne ɔ mɛraa se kyorɔ Wuribware na m̀ò kedabe-ɔ. ²¹ Ɔo kòore gyi lowe pɛɛɛ feye Wuribware de elen ne ɔ taare a ɔ waa ketɔ ne ɔ towe bo beya feye ɔ waa-ɔ. ²² Mfaanɛɛ se ne baa kyoreɛ waa abwaresen wore-ɔ-ro feye, “Wuribware a kòore m̀ò waa-ro feye ɔ gye sese timaa.”

²³⁻²⁴ To, mbeyomɔ, n gye Abraham wore ne baa kyoreɛ asen amo bo sa. Amaa baa kyoreɛ bo beya sa ane gbaa ane nee. A lee feye ane gbaa ane ya kòore Wuribware na anen ne oo kyinŋi ane nyanpe Yeesuu Kristoo lee lowi-ro-o gyi, ɔ towe feye ane gbaa ane gye asesɛ timaa. ²⁵ Wuribware a sa kpa feye bo m̀ò m̀ò na ɔ kpɛɛ ane ebɔye bo tweɛ. Ne oo kyinŋi m̀ò lee lowi-ro na ɔ nya tee ane feye asesɛ timaa.

5

Wuribware a tee ane feye asesɛ timaa-o si-o, kayeyuri bo ane aa m̀ò kebontɔ-ro

¹ Anen ne ane e kòore ane nyanpe Kristoo ane i gyi-o si ne Wuribware a tee ane feye asesɛ timaa. Amose se-ɔ ne ane nyanpe a baa kayeyuri ane aa Wuribware kebontɔ-ro. ² Anen ne ane a kòore Yeesuu Kristoo gyi-o si, ne ane a bo ŋu nyure m̀ò ne ɔ sa ane-ɔ. Ne mbeyomɔ ane akatɔ a gyi ane e deere akatɔ-ro ane gywii saŋ ne ane e nya kedabe na wuraa m̀ò ase-ɔ. ³ Ane a ŋu asen mbeyomɔ bo

lee aneḅ ne ane a kore Kristoo gyi-o gbaa ooo, mon' sa a ane akato gyi. A lee feye ane nyi feye aworefo ne ane i gyi-o e gye ne a sa ne ane e nya kanyite. ⁴ Ne ane i de kanyite, amo a kaapo nee feye ane de daa timaa. Ne ane i de daa timaa, amo ane e nya temaa feye ane e nya kedabe mo ase. ⁵ Ane i de temaa feraa, ipeere maa gyi ane feye ane a kore mo gyi. A lee feye Wuribware a kufwiine timaa ne o sa ane-o a sa ne ane a nu kekpa demante ne o kpa ane-o.

⁶ To, mone a nu aaa? Wuribware a kpa ane haree san ne ane mon taare yowe eboye kowaa-o. Amaa mo a fa feye san a fo-o, ne oo sun Kristoo feye o bo wu sa aboyewaapo. ⁷ Oko kuwu sa sese timaa bo leḅ fee. Amaa nsanse oko feraa e taare a o wu sa aneḅ a sese-o. ⁸ Amaa Wuribware a kaapo aneḅ ne o kpa ane aseḅ bweeto-o, a lee feye o sa ne Yeesuu a bo wu sa ane san ne ane gye aboyewaapo-o.

⁹ Yeesuu a wu, ne mo mbogya a wee sweere-o se-o, ne Wuribware a tee ane feye asese timaa. Yeesuu a waa amo-o se-o, amo kukun feraa ne o maa taare a o kun ane na Wuribware dun maa fwii ane se aaa? ¹⁰ San-o ane aa Wuribware kebono-ro a teḅ-no. Amaa Wuribware fonfoḅ a sa ne mo gyi Kristoo lowi ne oo wu-o a loneḅ ane aa Wuribware kebono-ro. Mbeyamo ane aa Wuribware a bee waa kan-o se-o, Kristoo kakyena ne o te-o e sa ne Wuribware e morowe ane o lowe. ¹¹ Keto ne ke bee ki tii si-o e gye feye ane nyanpe Yeesuu Kristoo a sa ne ane akato a gyi Wuribware ase, bo lee aneḅ ne o loneḅ ane aa Wuribware kebono-ro-o se.

Anẹj ne Adam kwee, ne Yeesuu Kristoo ma kwee-ɔ

¹² To, sese konko ne ba tee mo e Adam-ɔ se ne boye a yere bo ba kaye-ro. Anẹj se-ɔ lowi ma a bee ba. Bo lee anẹj ne Adam a waa boye-ɔ se, sese dimaadi e waa boye. Ne bo lee amo se-ɔ, okemaa i wu. ¹³ Asese e waa eboye kaye mo-ro pwee ne Wuribware a dee sa Yudaa awuye mo mbraa-ɔ. Amaa pwee ne baa dee nya mbraa amo-ɔ, oko maa taare a o towe san amo feye oko feraa gye mbraa okyepo.

¹⁴ Amo-ɔ pwee gbaa, lowi de asese se keyaalen lee Adam mbee se bo fo san ne Mosis a nya Wuribware a mbraa-ɔ sa Yudaa awuye-o. Adam a fo mbraa konko ne Wuribware a sa mo-ɔ. Asese ne baa ba kamee-ro-ɔ moɲ nya mbraa ko lee Wuribware fɔɲfɔɲ ase. Amo-ɔ pwee gbaa baa waa boye, ne anẹj se-ɔ lowi de bamo se keyaalen. Ekpa ko se-ɔ Adam kwee, ne ekpa ko se mo-ɔ, o du ne feye mo ne o ba-ɔ. Mo ne o ba-ɔ ma e gye Kristoo.

¹⁵ Mbeyomɔ, Wuribware ketee ane feye asese timaa-o e waa ato dabe a kyɔ ketɔ ne Adam a boye-ɔ a sa ne kaa ba-ɔ. Anẹj ne sese konko a waa boye-ɔ se-ɔ, asese bweeto a wu. Amaa anẹj ne sese konko, Yeesuu Kristoo, a wu-o si-o, asese bweeto a nya nyure. Wuribware a nu asese bweeto ewee, ne o tee bamo feye asese timaa. ¹⁶ Mon' bee nu feye ketɔ ne Adam a waa-ɔ na ketɔ ne Kristoo a waa-ɔ kwee. Sese konko a waa boye luwi konko, ne Wuribware a bu mo kepɔ. Amaa mbeyomɔ feraa, haree asese bweeto a waa boye bweeto gbaa ooo, Wuribware a sa bamo keben. ¹⁷ Bo lee Adam a boye konko ma se bee, lowi a nya sese se keyaalen. Amaa bo lee

lowi ne sese konko amo Kristoo a wu-o si, bamo ne Wuribware a nu bamo ewee bweeto, ne o ye bo gye asese timaa-o, peee i gyi kuwure kebanse bamo kakyena popwee-o-ro.

¹⁸ Katin-o e gye feye, bo lee sese konko boye konko ne oo waa-o se-o, Wuribware a bu asese peee kepo. Amaa bo lee Yeessu Kristoo feraa keto timaa konko dabe ne oo waa-o se-o, mo kuwu sa ane-o ne mo e kaapo, okemaa a nya kpa feye Wuribware sa mo nkpa na kukyure ne a mon de kee-o na o tee mo feye sese timaa. ¹⁹ Sese konko ke-mon-bu Wuribware a sa ne asese bweeto a kii aboyewaapo-o, amaa sese konko mo kibu Wuribware a sa asese bweeto a kii asese timaa Wuribware ase.

²⁰ Keto se ne Wuribware a sa mo asese mo mbraa-o e gye feye o kpa nee feye bo nya nu anen ne bamo eboye ky-o-o. Amaa bamo ne baa nu anen ne bamo eboye ky-o bweeto, ne baa nu bamo eyee-o, Wuribware i nu bamo ewee bweeto. ²¹ To, nkee feraa ane a nu feye eboye a nya keyaalen asese se-o se ne ba wu. Amaa bo lee anen ne Wuribware a nu asese ewee-o se mo-o, o tee bamo feye asese timaa. Ne o bo ane nyanpe Yeessu Kristoo si o sa ane nkpa na kukyure ne a mon de kee-o.

6

Boye mon lee o de ane se keyaalen

¹ To, amo n ye ane bee kya se waa boye nee, na Wuribware dee nu ane ewee anen bo yo aaa?

² Daabii! A mon gye anen! Boye a tee o mon lee o de ane se keyaalen-o, aa waa nee feye boye a wu-o, ne nkee emene se ne ane e taare a ane bee kya se dee waa eboye ane kakyena-ro? ³ Monen mon nyi

feyε bamo ya bə ane asuu, ne ane ya tii Kristoo a kəkowebεε-ɔ se, amə ane aa mō a kii asεε kōŋkō nee eee? ⁴ Bamo ya bə ane asuu, a du nee feyε ane a wu, ne baa pure ane-ɔ, feyε aneŋ ne Kristoo a wu, ne baa pure mō-ɔ. Ne a bee a du nee feyε ane a kyinŋi lee lowi-ro, ne ane te kakyena pɔpweε-ɔ, feyε aneŋ ne ane se Wuribware a ba mō keyaalenŋ na kedabe bō kyinŋi Kristoo lee lowi-ro-o.

⁵ Ane aa mō a tεε kii asεε kōŋkō mō lowi-ro-o si-o, ane aa mō i kii asεε kōŋkō mō kuwu kyinŋi lee lowi-ro-o-ro. ⁶ Ane bee ane nyi feyε a du nee feyε bamo a da ane bō mēra Kristoo a kiyii kpare-abεε-rɔ se-ɔ na bō nya kpeε ane kuŋu si ebəye bō tweε, na ane nya lee ane eyee lee ebəye-rɔ. ⁷ Bəye du nee feyε aneŋ ne nyanpe de mō kenya keyaalenŋ-ɔ. Amaa lowi i lee kenya-ɔ, mō nyanpe mōŋ lεε o de mō se keyaalenŋ.

⁸ Amo a tεε a du feyε ane a wu lowi kōŋkō ne Kristoo a wu-o si-o, ane e kəre ane i gyi feyε ane aa mō dεε e gye ne ane e kyena. ⁹ Ane nyi feyε Wuribware a tεε kyinŋi Kristoo lee lowi-ro-o si-o, Kristoo maa lεε wu. Lowi mōŋ lεε o de mō se keyaalenŋ. ¹⁰ Amose-ɔ, Kristoo a wu-o si-o, ə kə bəye gyi si lowe. Amaa mbeyəmə mō a kyinŋi lee lowi-ro-o, ə nya mō eyee na o suŋ sa Wuribware soso.

¹¹ Aneŋ dεε ne mone gbaa mon' ŋu feyε mone a kə gyi bəye se lowe, ne oo kii ketɔ wuse. Ne mbeyəmə fεraa mone bə Kristoo Yeessu si mone i suŋ mone e sa Wuribware. Amaa Wuribware se kegya fεraa, mon' fa kemo feyε ke gye ketɔ ne ke mōŋ wu, ne ke gye ketɔ timaa-o, bō lee feyε mone gye Kristoo kəkowebεε-rɔ asεε nee. ¹² Mone ma sa

a ebɔye kɔɔre mone anu, na a sa a mon' gya atɔ bɔye ne mone e kpa-ɔ se. ¹³ Mone ma ba mone nyɔwɔre toŋ kemaa bo waa ebɔye. Mone a tee mone du feye aseɛ ne Wuribware a kyinŋi lee lowi-ro ba ŋkpa-rɔ-ɔ se-ɔ, mon' taa mone eyee sa Wuribware, na mon' ba mone eyee bo sun asun timaa sa mɔ. ¹⁴ Bɔye moŋ lee ɔ gye mone nyanpe, mbraa-ɔ mɔ moŋ de mone elen. Amɔ Wuribware a nyure-o e gye ne n de mone se keyaalen.

Mbeyɔmɔ ane gye Wuribware anya nee

¹⁵ To, amɔ mone e fa feye nyɛ ane de kpa feye ane waa ebɔye, bo lee anen ne Wuribware a mbraa-ɔ moŋ de ane se keyaalen, ne Wuribware a nyure-o e gye ne n de ane se keyaalen-ɔ ɔɔ? Daabii daa! ¹⁶ Mo e kɔɔre a n gyi feye mone nyi feye sese ya fe mɔ eyee sa ɔko, amɔ ɔko amɔ a kii sese-ɔ mɔ nyanpe, ne a tiri feye ɔ gya mɔ nyanpe-ɔ kanɔ se. Mone ya gya bɔye se, Wuribware e gya mone a ɔ lee mɔ ase nsu pɛɛɛ. Amaa mone ya gya Wuribware kanɔ se fɛraa, ɔ sa a mon' kii aseɛ timaa. ¹⁷ Amaa mon' sa a ane sa Wuribware anse feye, haree san ko mone a dɛɛ mone du feye bɔye anya a gye mone-ɔ, ne mone a sun sa bɔye feye mone nyanpe-ɔ gbaa ooo, mbeyɔmɔ fɛraa mone a nu abwareseŋ-ɔ lee bokɔ ase, ne mone a lee mone mme-ro gya amɔ se. ¹⁸ Amose se-ɔ, mone a kɔɔre mone eyee lee ebɔye ase. Ne ŋkee fɛraa mone e waa itimaa, ba emɔ bo kii mone nyanpe popwɛɛ.

¹⁹ Ane kake kemaa kakyena-rɔ ne mo e deere n de mo e tɔwe amɔ-ɔ, bo lee feye, mo ya tɔwe amɔ abrese-rɔ, mone maa taare a mon' nu kaase. San-ɔ mone a ba mone eyee bo waa atɔ ne aa sa ne mone

ηκρονο-ρο a waa iyisi-o, ne mone borokone a waa kokyō. Amaa ηkee feraa mon' dee waa itimaa na mone ηκρονο-ρο nya fwiiri waa parepare.

²⁰ San ne bōye gye mone nyanpe-ɔ, mone mon gya ekpa timaa si. ²¹ Nteto tonō ne mone a nya lee aneη a ato amo, ne ηkee feraa amo kowaa de mone ipeere-o nee? Weete aneη a ato mo e sa a Wuribware gya mone lee mō ase nsu pεεε, na mon' yo lowi-ro. ²² Amaa mbeyomō mone a tee kōre mone eyee lee bōye ase, ne mone a kii Wuribware anya-ɔ feraa, keto ne mone e nya-ɔ e gye feye Wuribware e sa a mone ηκρονο-ρο fwiiri na mon' nya ηkpa na kukyure ne a mon' de keε-ɔ. ²³ Amose se-ɔ mone ya waa bōye, mone kakaka e gye feye Wuribware e gya mone a ɔ lee mō ase nsu pεεε. Amaa Wuribware bō ane nyanpe Kristoo Yeesuu si nee o ke ane ηkpa na kukyure ne a mon' de keε-ɔ.

7

Mbraa maa taare a η ηure seε ne oo wu-o

¹ Mō kosobεε-ana, ne mone nyi mbraa-ɔ, mone i nyinji si feye seε e san o te ηkpa-ro wore ne mbraa-ɔ de mō se keyaalen aaa? ² Mon' sa a ane taa okyee waarepo bō kaapo asen mō-ro. Mbrea-ɔ ye okyee mō kuri e tee ɔ bō-ro feraa, mō kuri kesaree dōη mō se. Amaa okyee mō kuri ya wu feraa, awareye mbraa mon' lee n dōη mō se. ³ Amaa mō kuri e san o te, ne mō ya kine mō ya waaree onyare banban, amo feraa ɔ waa kanyarekpa nee. Amaa mō kuri ya wu feraa, o de kpa feye ɔ ya waaree onyare banban, ɔ mon' waa kanyarekpa.

⁴ Amose-ɔ, mɔ kosobee-ana, feye aneɲ ne ɔnyare ne oo wu-o moɲ lee o de mɔ ka se keyaalen-ɔ, aneɲ dɛɛ ne mbraa-ɔ moɲ lee n de mone se keyaalen. Amose-ɔ ne mbeyɔmɔ mone de kuri popwɛɛ, ɔko ne Wuribware a kyinɲi mɔ lee lowi-ro-o. Mone bo Kristoo keyaalen-ɔ kaase-ɔ nee na mon' dee waa atɔ timaa bo sa Wuribware. ⁵ Saɲ-ɔ ebɔye kɛmaa ne ane fɔɲfɔɲ e kra-ɔ ne ane a waa. Mbraa-ɔ ya tɔwe feye kemo-ɔ na kemo-ɔ moɲ bware, amɔ kemo dɛɛ kemo ne ane ɲkponɔ mɔ e kra kowaa. Amose-ɔ ane dɛɛ ane e waa ebɔye bweetɔ, ne e ya sa ne ane e ya lowi ne ɔ moɲ de kee-ɔ-ro. ⁶ Mbeyɔmɔ ane a nya ane eyee lee mbraa amɔ se. M moɲ lee n de ane-ro, a lee feye ane keborɔgyi dedaa-ɔ a gye kee. Ane moɲ lee ane gya dedaa a mbraa ne baa kyoree waa wore-ɔ-ro-ɔ se. Mbeyɔmɔ ane te kakyena popwɛɛ-ro ane gya Wuribware a kufwiine timaa a ekpa-ɔ se.

Ane nyi mbraa-ɔ, ɲkee ne ane i ɲu feye ane e waa ebɔye bweetɔ

⁷ Amɔ mɔ a tɔwe aneɲ-ɔ, ɲ ye Wuribware a mbraa-ɔ fɔɲfɔɲ moɲ bo dan nee eee? Daabii daa! Amaa ketɔ ne mɔ e tɔwe-ɔ e gye feye mbraa-ɔ e gye ne ɲ ya kaapo mɔ ketɔ ne ebɔye gye-ɔ. Mbraa-ɔ dɛɛ m moɲ tɔwe feye, “Fɔ ma sa a fɔ akatɔ pee fɔ beeko atɔ se,”* nee weetee moɲ ɲu feye aneɲ a tɔyɔrɔwe-ɔ gye bɔye. ⁸ Amaa mɔ a ɲu feye nyasepee gye bɔye-ɔ se-ɔ, bɔye ne ɔ bo mɔ kakponɔ-ro-ɔ a sa ne mɔ tɔyɔrɔwe a tii si. Amaa aneɲ a mbraa-ɔ dɛɛ m moɲ bo-ro nee weetee bɔye du nee feye atɔ ne aa

* **7:7** Kelee Igyipiti 20.17; Mbraa kebeesa 5.21.

wu, ne a moŋ læ a de keyaalen-ɔ. ⁹⁻¹⁰ Saŋ ne moŋ nyi mbraa-ɔ, ŋ nyi feye mo kakyena-rɔ bware nee. Amaa mo a bo gyii mbraa-ɔ, ne mo a pini feye mo a dee waa ebɔye mo kakponɔ-rɔ, ne ma taare a ŋ kii sese timaa. A dee a du nee feye mbraa-ɔ e gye ne ŋ ya baa mo lowi-o. Mbreaa-ɔ bo-rɔ a ŋ kaapo asese aneŋ ne ba kyena nsu peee-ɔ nee. Amaa m feraa, mo a ŋu feye mbraa-ɔ a kaapo mo nee feye a bware feye Wuribware lee mo lee mo ase nsu peee. ¹¹ Aa waa nee feye nyorɔwe bɔye-ɔ a ba Wuribware a mbraa-ɔ bo penna mo moɔ mo-ɔ. ¹² Mbeyɔmo mbraa-ɔ toŋ kema gye kasentŋ ne m bware kpa kema se. ¹³ Amaa keto a waa nee feye ato timaa amo a sa mo lowi-o. Amaa kasentŋ feraa, a moŋ du aneŋ. Mo nyorɔwe bɔye ne m bo mo kakponɔ-rɔ-ɔ ya sa mo lowi-o. Keto ne mo e kaapo-ɔ e gye feye mbraa-ɔ a kaapo mo feye kasentŋ si bɔye moŋ bo dan peee-ɔ, ne mo foŋfoŋ moŋ bware. Amose se-ɔ, ne mo temaa ne n de feye mo kakyena-rɔ i gyi Wuribware akato-ɔ a lowe.

¹⁴ Mbeyɔmo ane nyi feye Wuribware a kufwiŋe-o ya sa Wuribware a mbraa-ɔ. Amaa m feraa, mo a gye sese dimaadi-o si-o, ne bɔye a waa mo mo kenya. ¹⁵ Mo foŋfoŋ maa nu keto ne ki de mo-ɔ kaase. Mo e kpa feye ŋ waa keto ne ki bware-o, mo-ɔ maa taare a ŋ waa. Nkee keto ne mo i kisi-o gbaa ne mo e waa. ¹⁶ Mo a waa keto ne mo i kisi-o si-o, a kaapo nee feye mo a sure si feye Wuribware a mbraa-ɔ bware. ¹⁷ N gye mo kepre se ne mo e waa bɔye. Amaa bɔye ne ɔ bo mo kakponɔ-rɔ-ɔ e gye ne ɔ sa ne mo e waa bɔye. ¹⁸ N nyi feye keto timaa ko moŋ bo mo kakponɔ-rɔ, a lee

feyε sεsε dimaadi e gye mō. Haree mō kakpono-rō mō e kpa feyε η waa itimaa gbaa ooo, ma taare a η waa. ¹⁹ Ma taare a η waa ketō timaa ne mō e kpa kowaa-ɔ. Amaa bōye ne ma kpa-ɔ fεraa ne mō e waa. ²⁰ Amō a tεε a gye feyε mō e waa ketō ne weetee monj lεε mō e kpa feyε η waa-ɔ, amō fεraa amō-ɔ a kaapo nee feyε n gye mō e gye ne n lεε mō e waa amō. Amaa bōye ne ɔ bō mō kakpono-rō-ɔ e gye ne ɔ sa ne mō e waa bōye.

²¹ To, ketō ne mō a ηu-o e gye feyε sanj kemaa ne mō e kpa a η waa itimaa-o, amō ebōye i lwii mō kamεε. ²² A bō mō kakpono-rō kōne feyε n nu Wuribware a mbraa-ɔ. ²³ Amaa mō a beε ηu feyε mbraa kō beε η waa kusunj mō mfεεre-rō ne n kye mbraa ne mō kakpono-rō η nyi feyε m bware-o. Mō nyorōwe bōye-ɔ e kō n gyi mō nyorōwe timaa-o si. Ne η ya tii mō waa-rō. ²⁴⁻²⁵ Amose-ɔ mō a fa mfεεre ηu feyε n gya Wuribware a mbraa-ɔ se, amaa mō nyorōwe bōye-ɔ e sa ne n gya ekpa bōye se. O, sεsε bōye feyε mō a du mō-ɔ! Mō nyorōwe bōye e sa ne mō aa Wuribware kebonjō-rō e ten-nō nsu pεεε. Nse e gye ne ɔ morōwe mō-ɔ nee? Mō e sa Wuribware anse feyε mō a bō ane nyanpe Yeesuu Kristoo si ne ɔ taare ɔ morōwe mō.

8

Mōn' sa a Wuribware a kufwiije timaa-o nya keyaalenj mone ηkpono-rō

¹ Kasentj, Wuribware maa porō bamō ne bō bō Kristoo Yeesuu a kōkōweβεε-ɔ-rō-ɔ. ² Ketō se ne ɔ maa waa aneη-ɔ e gye feyε mbraa amō ne η ya lee Wuribware a kufwiije timaa-o ase-ɔ e sa ne ane e

nya nkpa popwεε Kristoo a kōkōwεbεε-ᵛ-rᵛ. Ne η ya sa ne mō e kōōrē mō eyēē mō e lēē mbraa ne n sa ne mō e waa ebōyē ne, bō lēē aneη se-ᵛ, Wuribware gya mō lēē mō ase a ᵛ yaa mō bō waa lowi-ro nsu pεεε. ³ Bō lēē ane ηyōrōwε bōyē se-ᵛ, Wuribware a mbraa-ᵛ maa taare a n sa ne ane i kii asesε timaa. Amaa Wuribware fεraa e taare. Oo suη mō fᵛηfᵛη mō gyi-o, ne ᵛ bō kyena feyε ane sesε dimaadi-o dεε. Hareē Kristoo a mōη waa bōyē-ᵛ gbaa ooo, ᵛ taa mō eyēē bō lᵛηηᵛ Wuribware bō lēē ane ebōyē se, na Wuribware nya bu dimaadi mō aa mō ebōyē pεεε keᵛᵛ. ⁴ Wuribware a waa aneη neē, na ane ne ane gya Wuribware a kufwiije a ekpa-ᵛ se-ᵛ, ne ane mōη lεε ane gya ηyōrōwε bōyē se-ᵛ, nya gya ato pεεε ne mō mbraa-ᵛ yε a bware-o si.

⁵ Bamō ne bō gya bamō ηyōrōwε bōyē se-ᵛ, de bamō mfεεrē bō dᵛηηᵛ bamō ayōrōwεtᵛ bōyē amō se neē. Amaa bamō ne bō gya Wuribware a kufwiije a ekpa-ᵛ se-ᵛ fεraa mfεεrē dᵛη ato ne Wuribware a kufwiije-o e kpa feyε bō waa-ᵛ se neē. ⁶ ᵛkō ne o de mō mfεεrē bō dᵛηηᵛ mō ayōrōwεtᵛ bōyē se-ᵛ, Wuribware e gya mō lēē mō ase yaa mō bō waa lowi-ro nsu pεεε. Amaa ᵛkō ne o de mō mfεεrē bō dᵛηηᵛ Wuribware a kufwiije-o na mō ekpa-ᵛ se-ᵛ e nya nkpa na kayēeyuri. ⁷ ᵛkō ne ᵛ taa mō mfεεrē bō dᵛηηᵛ ayōrōwεtᵛ bōyē se-ᵛ yere bō kye Wuribware neē. Sesε-ᵛ maa bu Wuribware a mbraa-ᵛ. Kasēηtᵛ, ᵛ maa taare. ⁸ Bamō ne ba sa ne bamō ηyōrōwε bōyē de bamō se keyaalen-ᵛ maa taare a bō waa Wuribware keᵛrē. ⁹ Amōse-ᵛ Wuribware a kufwiije-o e bō sesε kakᵛōnᵛ-rᵛ, sesε-ᵛ mōη gya mō fᵛηfᵛη ηyōrōwε bōyē se. ᵛ gya Wuribware a kufwiije a ekpa-ᵛ

se nee. Amaa Kristoo a kufwiinje-o e mon bo sese kakpono-ro, sese-o mon gye Wuribware sese nee. ¹⁰ Kristoo e bo mone nkpono-ro feraa, haree, bo lee mone eboye se, amo i bware feye Wuribware gya mone lee mo ase yaa mone bo waa lowi-ro nsu peee gbaa ooo, mone a kyɔ nya nkpa na kukyure ne a mon de kee-o, a lee feye Wuribware a tee mone feye asese timaa. ¹¹ Keto ne ko kyɔ-o e gye feye amo a gye feye Wuribware ya kyinji Kristoo lee lowi-ro, ne Wuribware a kufwiinje-o te mone nkpono-ro-o se-o, a kaapo nee feye Wuribware a kufwiinje amo dee i kyinji mone nyoware a o lee lowi-ro.

¹² Ane se-o, mo kosobee-ana, a tiri feye ane waa kotoko. Amaa n gye kemo e gye feye ane gya ane nyorowe boye se. ¹³ M bee mo e towe-ro feye, mone ya kyena gya mone nyorowe boye ne mone e kpa-o se, Wuribware e gya mone a o lee mo ase yaa mone bo waa lowi-ro nsu peee. Amaa mone ya sa ne Wuribware a kufwiinje-o a mo nyorowe boye ne mone de-o, amo feraa mone e nya nkpa na kukyure ne a mon de kee-o. ¹⁴ Bamō ne Wuribware a kufwiinje-o e gye bamō nkpe-o peee gye Wuribware mo gyi-ana nee. ¹⁵ Mbeyomō, haree Wuribware a kufwiinje-o a bo mone-o gbaa ooo, o maa sa ne mone sere mo, feye ane ne kenya sere kemo nyanpe-o. Amaa Wuribware a kufwiinje-o a sa ne mone a kii Wuribware mo gyi-ana. Amose-o aa lee mo se ne ane e tee Wuribware feye “Ane se.” ¹⁶ Wuribware a kufwiinje-o na ane nkpono a waa kanō nee sure si feye ane gye Wuribware mo gyi-ana. ¹⁷ Ane a tee ane gye mo gyi-ana-o se-o, ane kanō tii kapotee ne oo lee bo yera keru si soso-o

se, kapotεε amō dεε ne Kristoo i gyi kamō kōne-ɔ. Amaa pwεε na ane kanō dεε tii si-o, a tiri feye ane kanō gbaa tii Kristoo a aworefoɔ ne oo gyi amō-ɔ se. Na ane nya nya mō kedabe na wuraa ne a bo soso-ɔ ako.

Anen ne Wuribware a kufwiɛne-o e kya ane-ro-ɔ

¹⁸ Aworefoɔ mō ne ane i gyi bo lee anen ne ane gya Kristoo a ekpa-ɔ se mbeyomō-ɔ fεraa, fo ya deere kedabe na wuraa ne Wuribware e ba a ɔ bo sa ane-ɔ, aworefoɔ amō gye kafwee nee. ¹⁹ Ketō kēmaa ne Wuribware a tweɛ-ɔ e kōkōse ke e kpa a ku ηu bamō ne Wuribware i lee feye bo gye mō gyi-ana-ɔ nee. ²⁰ Lee haree san-ɔ, ketō kēmaa ne Wuribware a tweɛ-ɔ ηkra e gye feye ke kyena san kafwee na ke nyera. A moη gye feye ketō kēmaa ya da kemo eyee se feye ke e waa anen. Amaa aa lee Wuribware ase nee. Temaa mō bo-ro san kēmaa. ²¹ A lee feye san kō e ba na Wuribware sa a sweere na soso na ketō kēmaa ne ɔ tweɛ-ɔ ma lee nyera. Amaa ɔ sa a ketō kēmaa kyurowi waa kepopwεε, na ke taare kyena nya kemo eyee nsu pεεε, feye anen ne Wuribware mō gyi-ana-ɔ e nya kedabe na kukyure nsu pεεε-ɔ.

²² Mbeyomō ane a ηu feye ketō kēmaa ne Wuribware a tweɛ-ɔ eyee moη tweε kemo, ne ki i kenji feye okyee a kee ɔ kpa a ɔ kowe-ɔ. ²³ N gye atō amō wore e gye ne a kenji. Amaa ane ne ane a nya Wuribware a kufwiɛne-o, ne a kaapo feye Wuribware e sa ane ketō dabe kō kamεε-ro-ɔ, ane gbaa ane i gyi aworefoɔ ane gywii san ne Wuribware e ba na ɔ bo kōore ane lee kaye mō-ro taa ane yaa mō ase, na ane kii mō gyi-ana kaseηtiη-o nee. ²⁴ Amaa

ane san ane gywii kake ne Wuribware e morowe ane a lowe-ɔ. Temaa mo ne ane de bweetɔ. Ketɔ ne fo a nya-ɔ fo mon de temaa fo leɛ fo gywii kemɔ. Emene se ne fo bee fo de temaa fo gywii ketɔ ne fo a kyɔ nya-ɔ? ²⁵ Amaa amo a gye feye ane san ane gywii kake amo-ɔ se-ɔ, Wuribware e den ɔ kaapo ane kanyite kigyi na ane temaa nya waa kokyɔ.

²⁶ Ketɔ ne Wuribware a kufwiije-o bee ɔ waa ɔ sa ane-ɔ e gye feye ɔ kya ane-ro kebwarekore-ro bo lee anen ne ane mon bo len-ɔ se. Ane a mon nyi anen ne weetee ane kore kebwarekore-ɔ se-ɔ, Wuribware a kufwiije-o e kore Wuribware ɔ sa ane. O de asenkpargyi ne ane maa taare a ane tawe-ɔ nee o de o su ɔ kore Wuribware ɔ sa ane.

²⁷ Ne Wuribware ne ɔ kee ane nkpono-ro-ɔ nyi mo kufwiije-o mfere. A lee feye mo kufwiije-o e kore kebwarekore nee feye Wuribware sa mo asese ketɔ ne mo Wuribware fɔnfɔn e kpa feye bo nya-ɔ.

²⁸ Amose se-ɔ, ane nyi feye ketɔ kema-ro Wuribware gya mo asese kameɛ, ne ɔ sa ne ketɔ kema i buruwi kitimaa ke e sa bamo ne ba kpa mo asen-ɔ. Bamɔ ne Wuribware a lee feye bo waa ketɔ ne ɔ kra feye bo waa-ɔ ne n de. ²⁹ Bamɔ deɛ bamɔ ne Wuribware a kyɔ o nyi feye ba kii mo fɔnfɔn asese-ɔ se-ɔ, ɔ sa ne bamɔ kakra e gye feye bo kii mo gyi-ana, na bo kii feye mo gyi Yeessu-o, na mo-ɔ mo nya kii bamɔ daa brese. ³⁰ Mo a sa ne baa kra anen-ɔ se-ɔ, ne ɔ bo tee bamɔ feye bo gya mo se kaye mo-ro. Mo a tee bamɔ, ne baa gya mo se-ɔ, ne ɔ bee tee bamɔ feye asese timaa. Ne nkee, mo a tee bamɔ feye asese timaa-o si-o, ne ɔ kyɔ sa bamɔ mo kedabe-ɔ koko. ³¹ Amo e gye anen feraa, Wuribware a tee ɔ gya ane kameɛ-ɔ se-ɔ,

nse e gye ne o taare a o waa kotoko bo kye ane?
³² Wuribware gbaa maa taare a o waa kotoko bo kye ane, a lee feye o mon kine kesa ane mo gyi-o fofof gbaa. Mo a tee lee mo gyi-o feye o yere ane peee ayaa-ro na o wu sa ane-o, ne nteto se ne o maa sa ane nyure ne n tiri ane-o peee a o bo tii si? ³³⁻³⁴ Nse e bo-ro ne o taare a o poro asese ne Wuribware a lee feye bo gye mo asese-o? Wuribware ya tee bamo feye asese timaa, nse e gye ne o taare a o towe feye baa waa boye? Oko mon bo-ro, a lee feye Kristoo Yeesuu ne oo wu, ne Wuribware a kyinji mo lee lowi-ro ne mbeyom o te Wuribware kigyise si-o e gye ne o lonjo ane aa Wuribware kebonro-ro o sa ane. ³⁵ Lalalowe-o e gye feye, kotoko bo-ro ne ke e taare a ke nyera kekpa ne Kristoo e kpa ane-o ooo? Aworefo e gye ne a taare aaa, beee kasejju, beee toora, beee akon, beee ketebonburon kenare, beee asen boye ya to ane, beee nko lowi? Seye mon bo-ro daa. ³⁶ Feye anen ne baa kyoree waa abwaresen wore-o-ro-o feye oko e sa senja o gywii Wuribware o ye,

“Bo lee anen ne ane gya fo se-o se,
 ba kpa a bo mo ane san kema.
 Ba waa ane feye esanne ne ba mo ba wo-o.”*

³⁷ Amose-o n ye asen mo ko ya to ane, Kristoo ne mo a kpa ane asen-o se ne oo wu sa ane-o e sa a ane lee amo-ro, na seye mon waa ane. ³⁸⁻³⁹ M bee n ye eee mo e kore a n gyi feye seye maa taare na a ten kekpa ne, bo lee Kristoo Yeesuu si, ke bo ane aa Wuribware kebonro-ro-o-ro. Seye mon

* 8:36 Kiliq 44.22.

bɔ-ro! Mɔ ya tɔwe! Haree lowi bεεε ane kakyena-ro anjuse gbaa, haree Wuribware mbɔɔ bεεε Ɔbɔnsam kamεε-ro awuye, haree ketɔ kɛmaa ne ke e waa ane mbeyɔmɔ, bεεε ke e ba a ke bɔ waa ane-ɔ, haree akyee-e-kpa-agyi ne bokɔ ye a de keyaalen soso-ɔ, bεεε bamɔ ne bɔ de keyaalen kaase-ɔ gbaa ooo, bamɔ kɔ maa taare a bɔ teŋ kekpa ne ane nyanpe Kristoo Yeesuu a baa ane aa Wuribware kebɔŋtɔ-ro-ɔ-ro.

9

Wuribware ya waa ketɔ ne ɔ kpa-ɔ, kemɔ ne ane de a ane tɔwe?

¹⁻² To, mɔ fɔŋfɔŋ asεε, Yudaa awuye, ne bamɔ asen tiri mɔ-ɔ asen ne mɔ e kpa a m bɔ tɔwe-ɔ. Kasentɪŋ ne mɔ e tɔwe. N gye Kristoonyi, ne ma ba ayeba. Ne Wuribware a kufwiŋe timaa-o ne o nyi mɔ mfεεre-ɔ gbaa yere mɔ-ro feye mɔ fɔŋfɔŋ asεε, Yudaa awuye-o, mɔ i su mɔ e kore Wuribware mɔ e sa bamɔ feye ɔ sa a bɔ kii Kristoo awuye. Bamɔ kicine Kristoo si, mɔ kame-ro a nyera mɔ san kɛmaa. ³ Kasentɪŋ, a dεε a taare na a waa nee weetee bamɔ se Wuribware da mɔ yii na o lee mɔ lee Kristoo a kokowεbεε-ɔ-ro nsu pεεε, na ɔ nya bɔ morɔwe bamɔ. ⁴ Wuribware asεε e gye bamɔ. Bamɔ ne Wuribware a ba bɔ waa mɔ agyi-o nee. Bamɔ ne dedaa-ɔ Wuribware a lee mɔ kedabe-ɔ ifuri bɔ kaapo bamɔ kimukee-ro. Bamɔ ne Wuribware a pini feye mɔ asεε, ne bamɔ mɔ baa pini mɔ feye bamɔ nyanpe. Bamɔ dεε bamɔ ne Wuribware a taa mɔ mbraa-ɔ bɔ sa na bɔ gya mmɔ se. Bamɔ dεε ne Wuribware a kaapo bamɔ aneŋ ne ba waa tantee kekyaŋ ne ba taare

a bō bō sun mō kemo-rō-ɔ, na atetəmōnta ne ba ba a bō bō sun mō-ɔ na mbō ne ba ba a bō bō lōnɔ mō-ɔ. Bamō dεε bamō beε ne Wuribware a tōwe bō beya feye ɔ sa bamō bamō fōnfōn sweere. ⁵ Bamō adedaapo Abraham na Isak na Isireelii dεε bō gye asεε dabe nee. Bamō kasuro amō dεε ne baa kōwe Kristoo. Wuribware, owure dabe-ɔ, nya kedabe na nkyorɔ nsu pεεε. Amεye.

⁶ Mbeyomō, Isireelii awuye a kine Kristoo-o si-o, η ye a kaapo nee feye ketɔ ne Wuribware a tōwe bō beya feye ɔ sa bamō-ɔ ɔ maa lεε sa bamō aaa? Daabii! Ketɔ ne mō e tōwe-ɔ e gye feye ɔ maa sa bamō ne bō mōn gye Isireelii awuye kasentij mō ase-ɔ ketɔ-ɔ. ⁷ N gye Abraham a kenana-ɔ-rō agyi-o pεεε e gye Abraham mō gyi-ana kasentij. Anε e kare abwaresen wōre-ɔ-rō feye Wuribware a tōwe gywii Abraham feye,

“Fō gyi Isak si ne fō e borɔ a fō nya ananagyi.”*

⁸ Amō-ɔ e kaapo nee feye n gye bamō ne baa kōwe bamō feye anen ne ba kōwe dimaadi pεεε-ɔ e gye Wuribware mō gyi-ana. Ananagyi ne Wuribware a tōwe bō beya feye ɔ sa Abraham-ɔ e gye ne bō gye Abraham ananagyi kasentij-o. ⁹ Ketɔ ne Wuribware a tōwe bō beya gywii Abraham-ɔ e gye feye,

“Su-a-ba san mō se mō i kinji a m ba fō ase,
na fō ka Sara kōwe onyare.”*

* **9:7** Keleekaase 21.12. * **9:9** Keleekaase 18.10.

10 Anen dεε ne Wuribware bo-ro ɔ waa mɔ kusun ne Sara mɔ gyi amɔ ne ba tee mɔ ε Isak-ɔ a dan, ne ɔɔ waaree ɔkyee ko ne ba tee ε Rebεεka-ɔ, ne baa kowe alenba anyare. ɔbreε-ɔ ne ba tee ε Isawu, ne ba tee kagyngyii-o feyε Yakubu. 11-13 Pwεε ne baa dεε kowe bamo-ɔ, na pwεε ne nyaa gyi amɔ a dεε waa ebɔye bεεε itimaa-o, Wuribware a tɔwe gywii Rebεεka feyε,

“Bamo-ro ɔbreε e ba a ɔ bo sun kagyngyii-o.”*

Ne abwaresen wɔre-ɔ-ro mɔ Wuribware a tɔwe nyaa gyi amɔ asen feyε,

“Mɔ a lee Yakubu kpa mɔ aa mɔ kenana-ro asen,
ne mɔ a kisi Isawu na mɔ kenana-ro.”*

Amo-ɔ pεεε e kaapo nee feyε n gye kedamenanɔse ne sesε e waa-ɔ e gye ne ki tiri. Amaa ketɔ ne amo-ɔ e kaapo-ɔ e gye feyε Wuribware ya lee ɔko feyε ɔ ba mɔ ase, ne mɔ ya kine ɔko mɔ, ane moɔ de amo kɔko a ane tɔwe.

14 Amo-ɔ e kaapo feyε ketɔ ne Wuribware e waa-ɔ moɔ bware nee eee? Daabii daa! 15 A lee feyε Wuribware a tɔwe gywii ane ɔdedaapo Mosis feyε,

“Mɔ i su ɔkεmaa ne mɔ e kpa-ɔ se, na η ηu mɔ ewεε.”*

* **9:11-13** Keleεkaase 25.23. Heebrii awuye ananato e kaapo feyε alenba-ro ɔko ne ɔɔ gye nkpeε lee mɔ nyi kame-ro-o, mɔ e gye ɔbreε.

* **9:11-13** Malakii 1.2-3. * **9:15** Keleε Igyipiti 33.19.

16 Amose se-ɔ, Wuribware ya sa sese nyure, a mon gye feye sese-ɔ a kpa mmɔ-ɔ se ne ɔɔ nya, beee ɔɔ waa kusun ko pwee ne ɔɔ dee nya. Wuribware a nyu sese-ɔ ewee nee se ne ɔɔ sa mɔ. 17 Abwaresen wɔre-ɔ-rɔ baa bee kyoree feye Wuribware a tɔwe gywii Igyipiti owure feye,

“Ketɔ se ne mɔ a sa ne fɔ a kii owure-o e gye feye mɔ e kpa feye ny kaapo mɔ keyaalen nee na ke sa mɔ kenyare dabe kaye peee-rɔ.”*

18 Amose-ɔ amɔ-ɔ e kaapo nee feye Wuribware i nyu ɔkemma ne ɔ kpa-ɔ ewee, ne ɔ waa bamɔ ne ɔ maa kpa-ɔ kunjuroleɲ.

Wuribware de kpa feye o nyu ɔko ne ɔ kpa-ɔ ewee

19 Amɔ mon ɔko e tɔwe feye, “Amɔ e gye feye ɔko maa taare a o kyurowi ketɔ ne Wuribware a kra feye ɔ waa-ɔ, amɔ feraa, ne emene se ne Wuribware e porɔ ɔko?” 20 Amaa, mɔ nyare, nse e gye fɔ-ɔ fɔ ne fɔ e beɲɲaa Wuribware aneɲ? Emene ne gyare e taare a ɔ tɔwe gywii ɔpweeɔ feye, “Emene se ne fɔ a pwee mɔ aneɲ?”* 21 ɔpweeɔ de kpa a ɔ waa kabori aneɲ ne ɔ kpa-ɔ. ɔ taare a ɔ ba kabori koɲko-ɔ bo pwee taɲɲa beee gyare.

22 Amose se-ɔ Wuribware e kpa feye ɔ kaapo mɔ kadunfwii, beee o nyu sese ewee, kemɔ ne ane de a ane tɔwe? Mɔ ya kra mɔ dun, ne mɔ e mon kaapo mɔ keyaalen, ne o nyite bamɔ ne ba fwii mɔ dun, ne bo bware kemɔ-ɔ, ane mon de amɔ kɔko a ane tɔwe. 23 Oo nyite bamɔ bo lee aneɲ ne ɔ kpa feye

* 9:17 Kelee Igyipiti 9.16 (LXX). * 9:20 Isaya 45.9.

o ηu asese ko ewee-ɔ se. Aneη a asese amo ne oo lee kyee feye ɔ kaapo bamo mo kedabe-ɔ. ²⁴ Asese amo e gye ane fɔηfɔη ane eyee. Haree ane a gye Yudaa awuye beee ane moη gye ooo, ane ne oo lee feye ane ba mo ase.

²⁵ Feye aneη ne Wuribware a borɔ mo kyaamee Hoseya si tawe-ɔ,

“Mone ne mo a dee tee ε ‘Mone-moη-gye-mo-asee’-ɔ,
mo e tawe mo i gywii mone feye ‘Mone-e-gye-mo-asee.’

Mo i lee mo kekpa a m bo kaapo mone
ne mo a dee tee ε ‘Ma-lee-kpa-mone-aseη’-ɔ.”*

²⁶ “Toη kema a ne baa dee tawe gywii bamo feye bo moη gye Wuribware ase-ɔ,
saη ko e ba na ba tee mfeη a ase-ɔ
feye Wuribware ne mo wore dooo i de ηkpa-ɔ
mo gyi-ana.”*

²⁷ Ne Wuribware kyaamee Isaya gbaa a kyoree Yudaa awuye-o aseη feye,

²⁸ “A gye kasentη feye Isireelii awuye kyɔ feye ɔpoɔ kee kesepu-o mbeyomɔ,
amaa asese kafwee i kiηηi a bo ba mo ase,
a lee feye o gyi kasentη a o bu bamo kepɔ menaη,
na ɔ sa kanɔ feye ba kpuri.”*

²⁹ Ne Isaya a bee kyoree toη ko feye,

* **9:25** Hoseya 2.23.

* **9:26** Hoseya 1.10.

* **9:28** Isaya

10.22-23 (LXX).

“N gye feyε Bo-elen-ɔ-kyon-ɔ-kemaa-Bware
 a morowe asese-ɔ boko se sa ane,
 weetee Yerusalem man peee i kpuri,
 feyε anen ne Sodom na Gomora eman a
 kpuri-o.”*

³⁰ Amose-ɔ ketɔ ne kaa ba-ɔ e gye feyε nde se
 awuye-o a nya ketɔ ne bɔ mon buwi kpa-ɔ, amaa
 Yudaa awuye-o feraa mon nya ketɔ ne baa buwi
 kpa-ɔ. Nde se awuye-o ne Wuribware a tee feyε
 asese timaa, a lee feyε baa kore Yeesuu Kristoo
 gyi. ³¹ Amaa Yudaa awuye-o feraa, Wuribware
 mon tee bamo feyε asese timaa, a lee feyε bamo
 akatɔ a pee mɔ mbraa-ɔ kegyase se, na bɔ nya waa
 bamo eyee asese timaa. ³² Nteto se ne bɔ mon taare
 pre Wuribware? A lee feyε baa kpa ne feyε bɔ ba
 mɔ mbraa-ɔ kegyase kyεkyε bɔ waa bamo eyee
 asese timaa mɔ ase. Kefore ko a di bamo kpa-rɔ-ɔ,
 ne baa daye ayaa kemo se lee da. Kemo e gye feyε
 bɔ mon kore Yeesuu Kristoo gyi. ³³ Feyε anen ne
 Wuribware a tawe mɔ abwaresen wore-ɔ-rɔ ton
 ko-ɔ,

“Mon' kee, n de kefore mɔ e beya Yerusalem
 man-no,*
 na asese daye ayaa kemo se na bɔ lee da.*
 Okemaa mɔ ne ɔ kore kemo a o gyi-o
 ipeere maa gyi mɔ, daa.”*

* **9:29** Isaya 1.9 (LXX). * **9:33** Isaya 28.16 (LXX). * **9:33** Isaya
 8.14. * **9:33** Isaya 28.16.

10

Anɛɲ nɛ Yudaawuyeyo a fo Wuribware se a kpa-ɔ

¹ Mo kosobee-ana, mo e kpa feye mon' nu feye mo kɔne se na mo kebwarekore e gye feye Wuribware morɔwe mo asese Yudaawuyeyo. ² Mo e taare a ɲ yere bo sa bamo feye ba sun Wuribware kenken. Amaa bo mon nyi kpa ne ɔ gye kasentɪ, ne bo borɔ se bo sun mɔ-ɔ. ³ Baa kine kuɲu anɛɲ ne Wuribware e waa ne ɔ sa ne nyɪnkpasɛ i kii sese timaa-o. Bo mon sure feye ba gya Wuribware a kpa ne ɔ ba a ɔ bo tee bamo asese timaa-o si. ⁴ Ne ɲkee Wuribware a borɔ Kristoo si kaapo feye mɔ mbraa-ɔ a fo mmɔ kee, ne m mon lee de ane se keyaalen, na akɛmaa ne mɔ ya kɔre Kristoo gyi, Wuribware e tee mɔ feye sese timaa.

⁵ Mbeyɔmɔ, ane Wuribware a mbraa-ɔ kegyase na ane nya kii asese timaa-o asen, ane mbraa ɔsapo Mosis a kyore feye,

“Sese kɛmaa ne ɔ gya Wuribware mbraa-ɔ se-ɔ e nya ɲkpa, ɔ maa wu.”*

⁶ Amaa fo e kpa feye Wuribware tee fo feye sese timaa, n gye atɔ ne a bo len-ɔ ne fo e waa pweɛ na ɔ dɛɛ tee fo anɛɲ a sese-ɔ. N gye feye fo ke-mon-tɔwe feye, “Nse ne ane e nya a ɔ yɔ sosɔ?”* feye anɛɲ ne baa kyore waa abwaresen wɔre-ɔ-rɔ ton ko-ɔ, na fo fa feye fo fɛraa fo e ya baa Kristoo kaase. ⁷ N gye fo kebee tɔwe feye, “Nse e gye ne o lwee

* **10:5** Kɔlɔɲɔ mbraa 18.5.

* **10:6** Mbraa kebeɛsa 30.13.

sweere-rɔ?” feye aneη ne abwareseη wɔre-ɔ-rɔ toη ko ne baa kyɔre-ɔ, na fo fa feye fo feraa fo e ya kyinηi Kristoo lee lowi-ro-o. ⁸ Daabii! Ketɔ ne abwareseη wɔre-ɔ a tɔwe-ɔ e gye feye,

“Wuribware aseη dɔη mone nnɔ se mone e tɔwe, ne a bɔ mone mfeere-rɔ.”*

Abwareseη amo ne ane e tɔwe amo aseη san kemaa feye mon¹ kɔre gyi-o. ⁹ Amo katiη-o e gye feye abwareseη wɔre-ɔ ye, fo ya lee fo kanɔ-rɔ tɔwe laman-nɔ feye, “Kristoo gye mo nyanpe,” ne fo a kɔre gyi fo kakponɔ-rɔ feye Wuribware a kyinηi Kristoo lee lowi-ro, amo feraa Wuribware e mɔrɔwe fo. ¹⁰ Amose-ɔ fo ya kɔre amo gyi, Wuribware e tee fo feye sese timaa. Fo ya lee amo tɔwe ketɔ ne fo e kɔre fo i gyi-o laman-nɔ, Wuribware e mɔrɔwe fo. ¹¹ Feye aneη ne baa kyɔre waa abwareseη wɔre-ɔ-rɔ-ɔ,

“Okemaa mɔ ne ɔ kɔre mɔ a o gyi-o ipeere maa gyi mɔ, daa.”*

Kasentiη okemaa kemaa. ¹² A lee feye mbeyɔmɔ Yudaa awuye-o mon¹ leε bɔ kwee, ne bamo ne bɔ mon gye Yudaa awuye-o mɔ kwee, Wuribware e gye bamo okemaa mɔ nyanpe, ne o yure okemaa ne o su a ɔ tee mɔ-ɔ. ¹³ Feye aneη ne baa bee kyɔre waa abwareseη wɔre-ɔ-rɔ-ɔ,

“Wuribware e mɔrɔwe okemaa ne o su a ɔ tee

* **10:8** Mbraa kebeesa 30.14. * **10:11** Isaya 28.16 (LXX).

mṓ-ṓ.”*

14 Ne mbeyṓmṓ, emene ne ṓko e waa a ṓ tee Wuribware feye ṓ morṓwe mṓ, amṓ ṓṓ kṓore mṓ gyi pwee? Ne emene ne ṓ waa a ṓ kṓore mṓ gyi, amṓ oo nu abwaresen pwee? Ne emene ne ṓ waa a o nu abwaresen-ṓ, amṓ abwaresen ṓkaapopo a yṓ mṓ ase pwee? 15 Ne emene ne abwaresen ṓkaapopo-ṓ e waa a ṓ yṓ mṓ ase, amṓ baa sun mṓ bṓ kyṓṓwe pwee? Feye anen ne baa kyṓre waa abwaresen wṓre-ṓ-rṓ-ṓ,

“Mṓn' kee bamo ne bṓ de asen timaa ba baa-ṓ,
na mṓn' sa a mṓne akatṓ gyi.”*

16 Amaa n gye ṓkema ya kṓore asen timaa-o kra-rṓ. Feye anen ne Wuribware kyaame Isaya a kyṓre-ṓ. ṓ ye,

“Wuribware, ṓko bṓ-rṓ ne ṓṓ kṓore asen
ne ane a tṓwe-ṓ gyi aaa?”*

17 Amṓse-ṓ, amṓ katiṓ e gye feye, sese ya nu abwaresen-ṓ, ṓ taare a ṓ kṓore gyi. Ne ṓko mṓ e mṓṓ tṓwe Kristoo asen, ṓko maa nu haree gbaa ṓ kṓore a o gyi.

18 Amṓ asese i gyiiri ikii feye bṓ mṓṓ tee nu asen timaa-o ooo? Daabii! Baa nu. Feye anen ne baa kyṓre waa abwaresen wṓre-ṓ-rṓ-ṓ,

“Ese kema se awuye a nu amṓ bore,

* 10:13 Yṓwel 2.32. * 10:15 Isaya 52.7. * 10:16 Isaya 53.1 (LXX).

ne amo asen a fo kaye-ro ton kema. ”*

19 Amo Yudaa awuye-o e taare a bo gyiiri ikii feye bamo feraa bo mon nu keto ne Wuribware a tawe-ɔ kaase aaa? Daabii! A lee feye dedaa-ɔ bamo mbraa sapo Mosis a waa kilin feye bamo keseborolen se ne Wuribware ye,

“Amose-ɔ mo e ba kasuro ko ne ka mon bo kokoro-ɔ a m bo sa a bo ka kokwee.

Mo e ba kasuro awuye ne bo mon nyi asen-ɔ a m bo fwii bamo dun.”*

20 Ne Isaya a bee kyoreε kaapo-ro feye Wuribware ye,

“Mo a lee mo eyee bo kaapo bamo ne bo kyɔ bo maa bise mo se-ɔ.

Kade ne kamose awuye kyɔ bo maa su ba tee mo-ɔ ne mo a tawe gywii feye,

‘Mon! kee mo, mo e bo mfee-ɔ.’ ”*

21 Amaa Yudaa awuye-o asen-ɔ Isaya a kya se tawe feye Wuribware ye,

“Mo fonfon asesε feraa, mo a teyi asaree san kema bo tee bamo feye bo ba mo ase a η korre bamo.

Amaa bamo eseboro a waa len, ne bo de katamaabu.”*

* **10:18** Kilin 19.4 (LXX).

* **10:20** Isaya 65.1 (LXX).

* **10:19** Mbraa kebesa 32.21.

* **10:21** Isaya 65.2 (LXX).

11

Yudaa awuye ne Wuribware a lee bo kii mo fɔɔfɔɔ asese-ɔ asen

¹ Aneɔ se-ɔ, amɔ ketɔ ne mo e tɔwe-ɔ e kaapo feye Wuribware a kine mo fɔɔfɔɔ asese Yudaa awuye-o nee eee? A moɔ gye aneɔ pɛɛɛ. Kee ε, η gbaa, Yudaanyi e gye mo. Mo nana e gye Abraham, ne mo a lee Benyamin a kasuro-o-ro-o.

² Daabii, Wuribware moɔ kine mo fɔɔfɔɔ asese Yudaa awuye-o, bamo ne oo lee bamo bo kii mo fɔɔfɔɔ asese lee haree dedaa-ɔ. Moɔ' nu aneɔ ne baa kyɔɔɔ Wuribware kyaamε Iliya asen waa abwareseɔ wɔre-ɔ-rɔ-ɔ. Iliya e porɔ mo fɔɔfɔɔ asese Yudaa awuye-o o gywii Wuribware nee feye,

³ “O Wuribware, fo asese Isireelii awuye a ba apan bo moo fo akyaamε-ɔ, ne baa bwee fo elɔɔɔkpa-ɔ.

Mo wɔre ya saɔ ne n gye fo kyaamε,
ne mbeyɔmɔ baa yere eyee ba kpa a bo moo η gbaa mo.”*

⁴ Amaa moɔ' nu aneɔ ne Wuribware a beɔɔaa-ɔ. O ye,

“Mo a lee Isireelii awuye ηkpeɔ nsunoo kerɔ si sa mo eyee
ne bo moɔ kpuni aɔurii kisi Baal akatɔ-rɔ.”*

⁵ Aneɔ deɛ ne mbeyɔmɔ Wuribware asese ko a saɔ, ne oo ηu bamo ewee, ne oo lee bamo sa mo eyee.

* **11:3** 1 Awure 19.10, 14. * **11:4** 1 Awure 19.18.

⁶ Oo su bamo se nee se ne oo lee bamo. N gye feye baa waa asun timaa ko nee. A dee a gye bamo asun timaa si nee, weetee mo kusu bamo se-o mon de kaase.

⁷ Keto ne kaa waa-o e gye feye Yudaa awuye-o a deere deere kpa anen ne ba boru se na bo waa Wuribware kepre-o kpone. Amaa bomo-ro bamo ne Wuribware a lee sa mo eyee-o wore ya pre mo. Ne bamo ne baa san-o feraa a kii keseborolen awuye. ⁸ Feye anen ne baa kyoree waa abwarenen wore-o-ro-o,

“Amaa, bo fo ndoo, anen a ato mo ne oo waa ne baa nu-o,
o mon sa a bo nu amo kaase
a bo taa bo waa bamo mfeere-ro.”*

⁹ Feye anen ne Owure Deefid a kyoree waa mo ilin a wore-o-ro-o,

“O Wuribware, mo adon-o ya gyanje
a bo gyi kasu kanu ateese,
na fo sa a a kpare bamo ebore-ro.
na a da bamo kigyi feye katere a da kabu-o.

¹⁰ Buu bamo akato se na bo ma nya taare nu,
na fo sa a bamo elaaere nya bamo gya,
na bo ma taare kosu nare ntinjin.”*

¹¹ Amu keto e kaapo feye bamo a lee da-o, bo maa lee taare a bo kosu nee ee? Daabii daa! Bamu a waa ebaye-o se-o, Wuribware a kyon bamo se, ne oo ya sa nde se awuye-o kpa na bo boru se ba mo

* **11:8** Mbraa Kebeesa 29.4. * **11:10** Kiliu 69.22-23 (LXX).

ase na ɔ mɔrɔwɛ bamɔ. Mfaanɛɛ ne ɔ waa ne Yudaa awuye-o kɔkwee a koso. ¹² To mbeyɔmɔ-ɔ, Yudaa awuye a bɔye-ɔ a sa ne Wuribware a yure nde se awuye bweetɔ. Ketɔ ne kaa fɔ Yudaa awuye-o si-o a kii ketɔ timaa ne ki de tɔnɔ-ɔ bɔ sa nde se awuye-o. Amose se-ɔ, Wuribware kikine Yudaa awuye-o gbaa ya baa kaye mɔ-rɔ asesɛ nyure-o, sanbɔtɔ bamɔ kikinji ba Wuribware ase-ɔ e gye ne ke maa baa ane pɛɛɛ nyure aaa?

Anɛɛ ne Yudaa awuye katɔmaabu a sa ne Wuribware a yure nde se awuye-o

¹³⁻¹⁴ Mone ne mone mon gye Yudaa awuye-o mɔ, mon' lɔɛ esebɔ na mon' nu ketɔ ne mɔ e kaapo mbeyɔmɔ-ɔ nɛnɛɛ. Mone se ne Wuribware a taa kusun mɔ sa mɔ feye η yere mɔ ayaa-rɔ waa. Bɔ lee anɛɛ a kusun mɔ ne ɔ taa sa mɔ-ɔ se, ne mɔ e kaapo mɔ eyee, na a nya waa mɔ fɔɛfɔɛ asesɛ Yudaa awuye gya, na bɔ buwi kpa ketɔ ne nde se awuye-o a nya-ɔ, na Wuribware nya mɔrɔwɛ bamɔ bɔkɔ. ¹⁵ Wuribware kikine Yudaa awuye-o a sa ne mɔ aa kaye-rɔ asesɛ ne baa san-ɔ a waa kanɔ. Anɛɛ se-ɔ, Wuribware ya bee kɔre Yudaa awuye-o, a waa nee feye bamɔ a kiyinji lee lowi-ro-o.

¹⁶ Mon' sa a ane taa feye sese ya taa bodobodoo kebegya sa Wuribware, amɔ kebegya ne kaa san-ɔ san ke gye Wuribware lee nee. Anɛɛ dɛɛ ne kiyii ileɛ e gye Wuribware lee, ne kemɔ nyaagyii gbaa gye Wuribware lee. ¹⁷ Mbeyɔmɔ, Yudaa awuye-o du nee feye kɔdɔ-rɔ kiyii ne Wuribware a ηeri kemɔ nyaagyii-o ηkɔ bɔ twee, bɔ lee anɛɛ ne η ya wu-o si-o. Mone ne mone mon gye Yudaa awuye-o

mò du nee feyε kiyii suyo amò dεε ne kemò fεraa ke yere efa-rò-ɔ, ne Wuribware a ne kemò nyaagyii kakonko yaa bò kyena kemò ne ke yere kodòò-rò-ɔ se, ne kaa kyiηηi dan-ɔ. Amose-ɔ mbeyomò mone e nya mone ateese mone e lee kodòò-rò a kiyii a ilen amò ase nee. ¹⁸ Amò-ɔ se-ɔ, mone ma kaapo mone eyee. Mon' nyiηηi si feyε n gye mone ne mone gye nyaagyii-o e gye ne mone de kiyii-o ilen-no bò yera. Amaa ilen-o e gye ne i de mone-rò bò yera.

¹⁹ Amaa mone oko e tawe feyε, “Wuribware a ηeri nyaagyii-o nee na ɔ nya taa mò bò kyena se.” ²⁰⁻²¹ Kasen̄tin̄ nee! Anen̄ ne bò mon̄ kòore gyi-o si, ne Wuribware a ηeri bamò bò twee. Fò fεraa, anen̄ ne fò a kòore gyi-o si, ne fò te kiyii-o si. Amose-ɔ, fò maa kaapo fò eyee feyε fò mon̄ gye Yudaanyi. Fò ma trasii Yudaa awuye. Amaa sa se, a lee feyε anen̄ ne Wuribware mon̄ yowe nyaagyii gyeηkpeesε-ɔ, anen̄ dεε ne ɔ maa yowe mmò ne oo ne lee efa-rò a kiyii-o si baa bò kyena kodòò-rò a kemò-ɔ se-ɔ. Mò a mon̄ yowe Yudaa awuye-o, ne ntetò se ne ɔ yowe fò ne fò mon̄ gye Yudaanyi-o?

²² Deere neenεε na fò ηu anen̄ ne Wuribware a ηu fò ewεε-ɔ, na anen̄ ne mò akatò a pee-o. Mò akatò a pee wee bamò ne baa lee da-ɔ se. Amaa fò fεraa, oo ηu fò ewεε. Fò ya kya se sure si feyε o ηu fò ewεε fò kakyena-rò, Wuribware maa ne fò a ɔ bò twee. ²³ Anen̄ dεε ne Yudaa awuye-o ya kòore gyi, ne Wuribware bee ɔ taa bamò a ɔ bò kyena mò kiyii-o si. A lee feyε o de keyaalēn̄ a ɔ waa anen̄. ²⁴ Wuribware a taa fò lee efa-rò a kiyii-o si baa bò kyena ndòò-rò a kiyii-o si. Ne kodòò-rò a kiyii-o nyaagyii fεraa ne ɔ maa taare a ɔ taa bò

kyena kodoo-ro a kiyii-o si aaa?

San ne Wuribware e morowe Yudaa awuye-o asen

²⁵ Mo kosobee-ana, mo e kpa feye mon' nu asen tirise mo kaase, na mone ma nya kaapo mone eyee. Amo e gye feye Yudaa awuye-o anu-ro e waa len nee, na a bo fo san ne nde se awuye, ne Wuribware nyi feye ba ba a bo kii Kristoo awuye-o peee a fo kan. ²⁶ Amo kamee-ro na Wuribware morowe Yudaa awuye-o peee. Feye anen ne baa kyoree waa abwaresej wore-ɔ-ro-ɔ,

“Morowepo e lee Siyɔn man-no a ɔ ba, na ɔ bo lee borokone peee lee Yakubu a ananagyi-o-ro.

²⁷ Mo ya lee bamo ebye-ɔ, amo-ɔ e gye etan ne mo aa bamo e waa-ɔ nee.”*

²⁸ Mbeyomɔ, ane ya bee deere, ane i nu feye bamo kicine asen timaa-o kokoregyi a sa ne baa kii Wuribware adon, ne kaa baa mone kitimaa. Amaa kpa ko se mo-ɔ, Wuribware san ɔ kpa bamo asen, a lee feye mo ya lee bamo feye bo kii mo asese, ne ɔ tawe bo beya feye ɔ sa bamo adedaapo atɔ dabe. ²⁹ Wuribware ya sa kotoko, ɔ bee ɔ maa kore kemɔ. Anen dɛɛ ne mo e kpa a ɔ tee oko feye ɔ ba mo ase, ɔ maa kyurowi mo mfeere feye ɔ tee sese-ɔ.

³⁰ San ko weetee mone dɛɛ mone maa bu Wuribware. Amaa bo lee anen ne Yudaa awuye-o gbaa mon bu Wuribware-ɔ se-ɔ se, ne oo nu mone

* **11:27** Isaya 59.20-21 (LXX); Isaya 27.9; Yeremeya 31.33-34.

ne mone mon gye Yudaa awuye-o ewee, ne oo taa mone ebaye bo ke mone. ³¹ Yudaa awuye a kii katomaabu awuye-o si-o, Wuribware a yowe bamo asen sa bamo, na bamo ya nu bamo eyee, na o nya nu bamo ewee taa bamo ebaye bo ke bamo, feye anen ne oo nu mone ewee-o dee. ³² A lee feye Wuribware a tawe feye asese peee gye ebaye awaapo nee, na o nya nu asese peee ewee.

³³ Oo! Wuribware nyi ato, ne o nyi asen fee!
Nse e gye ne o taare a o nu mo mfeere?
Nse e gye ne o taare a o nu mo ekpa-ro?

³⁴ Feye anen ne baa kyoree waa abwaresen wore-o-ro-o,

“Nse gbaa i nyi Wuribware mfeere?
Ose mo ya dee ka mo asen?”*

³⁵ “Nse e gye ne o taare a o ke mo ato,
na mo-o mo ke sese-o keto bo teere?”*

³⁶ Keto kema a lee Wuribware ase nee.
Mo se ne keto kema bo-ro.

Na lalalowe-o keto kema bee kinji yo mo ase.
Amose se-o Wuribware nya kedabe na wuraa nsu peee. Ameye.

12

Kristoo awuye keborogyi ne ki bware sa bamo-o

¹ Mo kosobee-ana, mbeyamo mone a nu anen ne Wuribware a nu mone ewee bweeto, ne oo morowe mone-o. Anen-o se-o, mo e kore mone nee feye mon' taa mone eyee peee bo sa Wuribware. N gye

* **11:34** Isaya 40.13 (LXX).

* **11:35** Yobu 41.11.

mone lowi ne o kpa, amaa o kpa nee feye mon' kyena kakyena timaa ne ka pre mo-ɔ. Na mon' lee mone mme-ro sun mo. ² Mone ma lee kase kakyena ne kaye mo-ro asese te-o-ro. Amaa mon' yowe mone eyee bo sa Wuribware a o kyuwowi mone na mone mfeere, na mon' nya kii feye mo-ɔ. Aneɲ ne mone e borɔ se na mon' taare bo ɲu keto ne ki bware-o, na keto ne ke e pre Wuribware-ɔ, na kpa ne o bware ekpa peee-ro-ɔ. Amo-ɔ peee gye keto ne Wuribware e kpa-ɔ.

³ N de Wuribware ne oo ɲu mo ewee-ɔ, ne oo tee mo feye m bo sun mo-ɔ, mo e tawe mo i gywii mone peee feye mone oko ma kan fa feye o kyɔ keto ne o gye-ɔ. Amaa kemo ne ki tiri-o e gye feye, mon' sa a mone okemaa ɲu feye mo kokɔregyi na keyaalen ne Wuribware a sa mo-ɔ e gye mo lee. ⁴ Ane nyowore de abegya bweeto, amaa kebegya kema na kemo kusun waase. ⁵ Aneɲ dee ne ane asoree awuye gye Kristoo a kokowebee-ɔ-ro asese, ne ane peee gye asese konko, a lee feye ane du nee feye Kristoo a kayowore-ɔ kebegya nee. ⁶ Ne ane okemaa keyaalen kwee mo beeko lee-ro. A lee feye okemaa na mo keto ne Wuribware a sa mo-ɔ. Amose-ɔ mon' sa a ane okemaa ba mo keyaalen-ɔ bo waa kusun feye aneɲ ne Wuribware a sa mo-ɔ. Oko ne o tawe keto ne Wuribware a lee bo kaapo mo-ɔ, mon' sa a o ba mo kokɔregyi ne o de-o bo tawe amo. ⁷ Oko ne o taare a o kya boko-ro-ɔ, mon' sa a o ba mo keyaalen ne o de-o bo kya bamo-ro. Aneɲ dee ne oko ne o kaapo abwaresen-ɔ waa, na o ma waa worɔgya. ⁸ Na oko ne mo gbaa e waa asese wore-ɔ waa aneɲ dee. Oko ne o taare na mo aa mo

bεεkō-ana ke atō timaa ne o de-o-ro-o waa aneη, na ɔ ma kpa kemō kakaka. Ɔkō ne ɔ gye asaree a agyenkperepō-ɔ ɔkō-ɔ ba mō elen pεεε bō waa kusun kenken. Ɔkō ne mō e taare a ɔ kya mō bεεkō-ana ne asen a tō bamō-ɔ-rō kya-rō na ɔ ma tεε.

⁹ Mōn' lee mōne mme-ro kpa abεε asen. Mōn' kine ketō kemaa ne ke gye bōye-ɔ. Na mōn' kra ketō kemaa ne ki bware-o-ro kenken. ¹⁰ Mōn' kpa abεε feye aneη ne akowebεε e kpa abεε-ɔ. Ɔkēmaa bu mō bεεkō kedabe kyōη mō eyee. ¹¹ Mōne ma waa worɔgya. Mōn' len eyee waa kusun ne mōne e waa mōne e sa ane nyanpe-ɔ. ¹² Mōn' sa a temaa ne mōne de feye mōne e yō soso-ɔ sa mōne kakatɔgyi. Aseη ya tō mōne, na mōn' waa kanyite. Mōne ma yōwe san kemaa kebwarekore. ¹³ Asaree agyi-o ɔkō i wu kitiri, mōn' kya mō-rō. Na mōn' kra afō damenanse mōne elōη-nō.

¹⁴ Ɔkō ya waa mōne aworefō, mōn' tōwe gywii sese-ɔ feye, “Wuribware yure fō.” Mōne ma kan da mō yii. ¹⁵ Ɔkō ne mō akatō ya gyi, mōn' sa a a waa mōne gbaa mōne kōne. Ne ɔkō mō ne mō kakponō-rō ya nyera, mōn' sa mō kakponōkya. ¹⁶ Mōn' kyena kayeeyuri-ro, na mōn' waa kanō kōηkō. Mōne ma dee bu mōne eyee asesε dabe. Amaa mōn' baa mōne eyee kaase, na mōne aa aworōba dee nare. Mōne ma kaapo mōne eyee.

¹⁷ Ɔkō ya waa mōne bōye, mōne ma ba bōye bō ka mō kōkō. Mōn' dee waa ketō ne ɔkēmaa kee feye ki bware-o. ¹⁸ Mōne e taare de, mōn' waa ketō kemaa ne ke e sa a mōn' taare kyena abεε ase kayeeyuri-ro-o. ¹⁹ Mō kosobεε-ana, mōne ma ba dondaa bō kō ɔkō. Amaa mōn' yōwe mō bō sa

Wuribware. Mò e gye ne o gyiiri ebaye awaapo
keseba. Feyε aneη ne baa kyoreε waa abwareseη
wore-ɔ-rɔ-ɔ,

“Wuribware ye,
Mò e gye ne mò e ba dondaa na m bɔ kɔ sa mone.
Mò e gye ne mò e ka mone adon kɔkɔ a n sa
mone.”*

²⁰ Amaa ketɔ ne mon' waa-ɔ e gye ketɔ ne baa bee
kyoreε waa abwareseη wore-ɔ-rɔ-ɔ feye,

“Akon i de fo don, sa mò ateese a o gyi.
Burufɔ i de mò, sa mò nkyu a o nuu.
Fo ya waa mò aneη,
fo e ba ipeere a fo bɔ mɔɔ mò.”*

²¹ Amose se-ɔ, mone ma sa a ebaye nya mone se
keyaalenη. Amaa mon' ba kedamenanase bɔ gyi
ebaye se.

13

*Aneη ne ane bu bamo ne bo de ane se keyaalenη
kaye mɔ-rɔ-ɔ*

¹ Mone okemaa bu bamo ne bo de mone se
keyaalenη-ɔ. A lee feye keyaalenη kemaa ne sese de ɔ
deere man se-ɔ a lee Wuribware ase nee. Wurib-
ware e gye ne ɔ sa man ayaalenpo-ɔ keyaalenη
ne bo de-o. ² Amose se-ɔ, oko ne ɔ waa kotoko o
kye bamo ne bo de man keyaalenη-ɔ i kye ketɔ ne
Wuribware a kra bo yera-ɔ nee. Ne a kaapo feye

* **12:19** Mbraa kebeesa 32.35. * **12:20** Anase na akpare 25.21-22
(LXX).

sesε-ɔ e kpa m̀ eyee kesebɔgyiiri nee. ³ Ɔkɛmaa ne ɔ waa itimaa-o mon sere bamo ne ba deere m̀ se-ɔ. Amaa bamo ne ba waa ebɔye-ɔ e gye ne bo sere bamo. Nteto ne fo e waa na fo ma nya sere bamo? Waa keto ne ki bware-o, na bo kyoro fo, a lee feye ba kperi mone se bo gye Wuribware ayaafore ba waa kusun ba kpa mone itimaa. Amaa mone ya waa bɔye, amo feraa mon' sere bamo, a lee feye n gye kwaa se ne keyaalen-ɔ bo bamo kesaree-ro. ⁴ Bo gye Wuribware ayaafore nee, ne bo yere m̀ ayaa-ro ba gyiiri ebɔye awaapo kesebo. ⁵ Amose se-ɔ mon' dee bu bamo ne bo de man keyaalen-ɔ. Mone ma bu bamo bo lee anen ne Wuribware dun i fwii mone se-ɔ se wore. Amaa mon' bee bu bamo bo lee anen ne mone nyi mone mferere-ro feye anen i bware feye mon' waa-ɔ se.

⁶ Amose se ne a bee a bware feye mon' dee ka etweetwee na ilenpoo. A lee feye bamo ne bo de man keyaalen-ɔ akato a pee bamo kusun-o si. Kusun amo ne ba waa-ɔ gye Wuribware lee nee. ⁷ Amose-ɔ mon' ka keto ne ki bware-o bo sa bamo ne bo de mone se keyaalen-ɔ. Mon' ka etweetwee eworese eworese ne ba kore-ɔ peee, na mon' bu bamo kedabe ne baa sa bamo-ɔ.

Anen ne mon' bu abee-ɔ

⁸ Mone ma kan kra oko oko na ki di mone mbonro-ro. Keto ne ki di mone mbonro-ro-ɔ e gye kekpa. A bware feye mon' dee kpa abee asen. A lee feye oko ne ɔ kpa m̀ kosobee asen-ɔ a gya Wuribware a mbraa-ɔ peee se nee. ⁹ Mon' nyinji si feye mbraa-ɔ ye,

“Fò ma kan waa kakyeēkpa bēe kanyarēkpa a fò
nyera awaarēyε,
fò ma kan mɔɔ sε̄sε,
fò ma kan ywii,
fò maa kan sa a fò akatɔ pee ɔkɔ atɔ sε.”*

Mbraa mɔ na mmɔ ne η ya san-ɔ pēe katiη e gye
feyε,

“Kpa fò bēekɔ asen̄ feyε anen̄ ne fò e kpa fò
eyeē-ɔ.”*

¹⁰ Monē i de kekpa monē ηkponɔ-rɔ, monē maa
waa monē bēekɔ-ana bɔyē. Amosē sē-ɔ monē e
kpa monē bēekɔ-ana, a kaapō neē feyε monē gya
Wuribwarē a mbraa-ɔ pēe sε.

¹¹ Ketɔ sε̄ ne mɔ e tɔwē amɔ-ɔ pēe-ɔ e gye feyε
mɔ e kpa a mon' pini neē feyε san̄ a fò feyε mon'
kyiηηi leē idi-ro. A leē feyε kake nē Kristoo e ba
na ɔ bɔ mɔrɔwē anē-ɔ a tɔ-rɔ kyon̄ san̄ nē anē a leē
bɔ kɔrē mɔ̄ gyi-o. ¹² Kanyē kēbeē a kyon̄, kayē
kike a tɔ-rɔ. Amosē sē-ɔ mon' sa a anē yɔwē atɔ
nē asε̄sε̄ nē bɔ te kibugyii-ro-o e waa-ɔ kɔwaa.
Mon' sa a anē taa keyaalen̄ nē Wuribwarē a sa
anē feyε anē bɔ kyena kakyena timaa na anē bɔ
kɔ ebɔyē. Amosē-ɔ, mon' sa a anē kyena feyε anen̄
nē a bware sa bamɔ nē bɔ te kelan̄ηerɔ-ɔ-rɔ-ɔ.
¹³ Amosē-ɔ anē ma dēē gyi ateesē bwēētɔ bwēētɔ
bēēē anē bwēē. Anē ma waa kakyeēkpa na kan-
yarēkpa bēēē kipurima. Anē ma kpa ekɔ bēēē anē
ka anē bēekɔ-ana kɔkwēē. ¹⁴ Ketɔ nē mon' waa-ɔ e

* **13:9** Kelēē Igyipiti 20.13-15, 17; Mbraa kēbēesa 5.17-19, 21.

* **13:9** Kɔlɔηηɔ mbraa 19.18.

gye feye mon' sa a Kristoo nya mone se keyaalen, na mone ma lee nya fa anen ne mone e waa a mon' nya atɔ boye ne mone e kpa-ɔ mfere.

14

Wuribware wore e gye ne o de kpa feye ɔ porɔ fo kosobe

¹ Mbeyomɔ, mone kosobe ne mɔ kokoregyi mon bo len-ɔ asen, anen a sese-ɔ, mon' kra mɔ neene, na mone aa mɔ ma kan gyiri ketɔ ne mɔ kokoregyi mon bo len kemɔ-rɔ-ɔ asen ikii. ² Oko e tawe feye o de kpa feye o gyi ketɔ kema. Oko ne mɔ kokoregyi mon bo len-ɔ i kisi kiyee kema. ³ Oko ne o gyi ketɔ kema-ɔ ma kan trasii oko ne oo kine kiyee kema kowɔ-ɔ. Oko ne oo kine kiyee kema kowɔ-ɔ mɔ ma kan trasii oko ne ɔ wɔ-ɔ mɔ, a lee feye Wuribware a kore anen a sese-ɔ. ⁴ Oko de kpa feye ɔ porɔ oko keyaafore aaa? Daabii! Keyaafore-ɔ mɔ nyanpe dooo e gye ne ɔ taare a ɔ tawe feye ɔ waa atɔ beee ɔ mon waa atɔ. Kasentij si ɔ nya nkyorɔ, a lee feye ane nyanpe e gye ne o de kpa feye ɔ tawe feye ɔ waa atɔ.

⁵ Sese ko e fa feye kake ko gye kake dabe ka kyɔ kako. Ne oko mɔ e fa feye nke-o peee ta abee se. Mon' sa a bamɔ akema taa kemɔ ne mɔ mfere a sa mɔ feye ke gye-ɔ. ⁶ Okema ne o bu kake ko ɔ kyon kako-ɔ e waa anen nee na ɔ nya bu ane nyanpe Yeessu. Okema mɔ ne o gyi ketɔ kema-ɔ e waa anen nee na ɔ nya bo bu ane nyanpe, a lee feye sese-ɔ e kore kebwarekore ɔ wee mɔ ateese si pwee ne ɔ dee gyi. Okema ne o kine kiyee kowɔ-ɔ mɔ i kine nee na ɔ nya bo bu ane nyanpe, a lee feye mɔ

gbaa e kore kebwarekore o wee se pwεε ne o dεε gyi mō ateese. ⁷ N gye ane wore eyee ne ane te bō sa. Aneḡ dεε ne ane lowi monḡ gye ane wore lee. ⁸ Ane i te, ane te bō sa ane nyanḡpe Yeesuu nee. Ne ane ya wu mō, ane a wu bō sa ane nyanḡpe nee. Aneḡ se-o haree ane te bεεε ane a wu ooo, ane nyanḡpe e bō ane.

⁹ Aneḡ se ne Kristoo a wu. Oo wu nee, ne o bεe kyinḡi lee lowi-ro, na o nya kii bamō ne baa wu-o na bamō ne bō sanḡ bō te-o bamō nyanḡpe. ¹⁰ Amose-o, ne ḡkee nteto se ne fō e poro bεεε fō i trasii fō kosobεε-o nee? Nu feye ane pεεε e yere Wuribware akato-ro mō senḡyikpa-o. ¹¹ Kee ε, baa kyoreε waa abwareseḡ wore-o-ro feye,

“Wuribware ye, Mō a bō-ro-o se-o, ḡ ye,
okεmaa i kpuni anḡurii mō ayaa-ro
na o sure si feye mō e gye nyanḡpe.”*

¹² Amō-o e kaapo nee feye Wuribware i bise ane okεmaa aseḡ, na okεmaa lee kanō sa mō eyee gywii Wuribware.

Mon' deε nyite abεε

¹³ Amose-o mon' sa a ane deε yowe abεε keporo. Mon' sa a ane ma lee waa ane kosobεε Kristoonyi keto ne ke e sa a o waa baye-o. ¹⁴ Mō a gye ane nyanḡpe Yeesuu a aseε-o oko-o, mō e kore a n gyi feye kotoko monḡ bō-ro ne ke gye iyisi kemo eyee se. Amaa ne oko e fa feye kotoko gye iyisi ato fεraa, ke gye bō sa seεε amō fḡḡfḡḡ nee. ¹⁵ Amose-o, keto ne fō i gyi-o e sa ne fō kosobεε dunḡ i fwii fō se

* **14:11** Isaya 45.23 (LXX).

f_{eraa}, am_o f_{eraa} a kaap_o n_{ee} f_{eyε} f_o m_on l_{εε} f_o e kpa m_o as_en. F_o ma sa a k_et_o n_e f_o i gyi-o ny_era _ok_o n_e Kristoo a kperi m_o s_e wu-o. ¹⁶ Am_os_e n_e η y_ε, hare_e f_o e fa f_{eyε} ateese k_o bware kigy_i gbaa ooo, am_o kigy_i ya sa n_e b_ok_o e p_or_o f_o f_{eyε} f_o e waa e_boy_e, am_o f_{eraa} y_ow_e am_o kigy_i. ¹⁷ A l_{ee} f_{eyε} an_e e t_ow_e an_e kitii Wuribwar_e a kuwure-o si as_en, k_et_o n_e an_e i gyi b_{eεε} an_e i nuu-o as_en m_on tiri. K_et_o n_e ki tiri-o e gy_e f_{eyε} an_e a de kedamenan_{sε} na kayeeyuri na kakat_ogyi n_e am_o p_{eεε} a l_{ee} Wuribwar_e a kufwiin_e timaa-o as_e-_o. ¹⁸ _ok_o n_e o sun Yeesuu kpa m_o s_e-_o as_en e p_re Wuribwar_e, na as_es_e gbaa ky_or_o m_o.

¹⁹ An_en s_e-_o m_on' sa a an_e l_en ey_{eε} waa k_et_o n_e k_e e baa kayeeyuri as_es_e kakyena-r_o-_o na k_et_o k_emaa n_e k_e e sa n_e as_es_e e kya ab_{eεε}-r_o-_o. ²⁰ M_on_e ma sa a Wuribwar_e kusun ny_era b_o l_{ee} ateese k_o s_e. A gy_e kas_en_ti_n f_{eyε} ateese p_{eεε} m_o bware. Amaa a m_on bware f_{eyε} m_on' gyi ateese k_o n_e a sa a m_on_e k_os_ob_{eεε} Kristoonyi lwee e_boy_e-r_o-_o. ²¹ A m_on bware f_{eyε} m_on' w_o kiye_e k_emaa b_{eεε} m_on' nuu nta k_emaa n_e n sa a m_on_e k_os_ob_{eεε} lwee e_boy_e-r_o-_o.

²² An_en n_e m_on_e e k_or_e am_o-_o as_en m_on_e i gyi-o gy_e m_on_e aa Wuribwar_e w_or_e kpe_n mb_on_t-r_o as_en n_{ee}. _ok_o n_e o gyi k_ot_ok_o n_e k_e maa waa m_o mf_{eεε}-r_o f_{eyε} k_e m_on bware-o de ηyure. ²³ Amaa k_et_o n_e f_o i gyi-o, n_e f_o e m_on nyi f_{eyε} ki bware b_{eεε} k_e m_on bware, am_o f_{eraa} Wuribwar_e i bu f_o k_ep_o, a l_{ee} f_{eyε} n gy_e f_o k_ok_or_egyi-o e gy_e n_e kaa sa n_e f_o i gyi. Am_os_e s_e-_o s_es_e e ma k_or_e a o gyi f_{eyε} k_et_o n_e _o waa-_o bware, am_o f_{eraa} _o waa b_oy_e n_{ee}.

15

¹ Amose-ɔ, ane ne ane e kɔre Kristoo ane i gyi kenken-o dee nyite bamo ne bamo kokɔregyi mon kyɔ bo lee ane ne ba kisi kotako se. Na ane dee waa keto ne ki i gyi bamo akato-ɔ. Ane ma waa keto ne ki i gyi ane wore akato-ɔ. ² Ane okemaa dee waa keto ne ki i gyi mo kosobee Kristoonyi akato-ɔ, na ke nya waa mo dan, na o kya mo-ro, ane ne mo kokɔregyi e nya a ko waa kokyɔ-ɔ. ³ Nu feye Kristoo gbaa, n gye keto ne ke e pre mo fonfon-ɔ ne o waa. O waa feye oko ne o kyore Wuribware kunu si asen waa abwaresen wore-ɔ-ro-ɔ,

“Asaagi ne baa tu wee Wuribware se-ɔ
a lanje a gya mo se mbeyomo.”*

⁴ Mbeyomo keto kema ne ke bo abwaresen wore-ɔ-ro lee haree dedaa-ɔ, baa kyore bo kaapo ane nee, na ane nya nu ane ne Wuribware a kya bamo ne baa taare gyi aworefɔ-ro kanyite-o-ro-o. Ane a ato kekare-ɔ e sa ane wore na temaa. ⁵ Amo a tee a gye feye Wuribware e gye ne o sa mone kanyite na wore-ɔ, amo feraa ane e kore mo nee feye o sa a mon' nyite abee, feye ane ne Kristoo Yeesuu a nyite bokɔ-ɔ. ⁶ Ane-ɔ na mone nno nya twee abee se, na mon' waa kanɔ kyoro Wuribware ne o gye ane nyanpe Yeesuu Kristoo mo se-ɔ. ⁷ Ane se-ɔ, mone ma kine abee, feye ane de ne Kristoo gbaa mon kine mone-ɔ. Na Wuribware nya nkyoro na wuraa.

* 15:3 Kilin 69.9.

Anẹj ne abwaresej wore-ɔ a tawe feye nde se awuye e kyoro Wuribware-ɔ

⁸ Ketɔ ne mɔ e kaapo-ɔ e gye feye Kristoo a ba feye ɔ bo waa kusun bo sa Yudaa awuye-o nee, na ketɔ ne Wuribware a tawe bo beya feye ɔ waa a ɔ sa bamo adedaapo-ɔ nya waa kasentij. ⁹ Mfaanee se-ɔ, na nde se awuye taare kyoro Wuribware bo lee anej ne mbeyomɔ oo ŋu bamo ewee-ɔ se. Feye anej ne baa kyoro Wuribware mɔ abwaresej wore-ɔ-rɔ-ɔ,

“Amose-ɔ, mɔ e kyoro fo a n gywii nde se awuye,
na ŋ waa ilinj bo daa fo bamo akato-rɔ.”*

¹⁰ Ne baa bee kyoree feye, “Nde se awuye,
mon' bo tii Wuribware ase-ɔ se kyoro mɔ.”*

¹¹ Ne baa bee kyoree feye,
“Nde se awuye eee, mon' ba a ane kyoro Wurib-
ware.
Ase-ɔ peee mɔ, mon' waa ilinj bo daa mɔ.”*

¹² Mon' bee kee ketɔ ne Isaya a kyore-ɔ,

“Yese mɔ kenanagyi oko e ba a ɔ bo ba.
Mɔ e gye ne ɔ koso na ɔ deere
nde se awuye peee se
na bo bo kore mɔ gyi.”*

¹³ Mo e kore kebwarekore nee feye anej ne mone
e kore Wuribware mone i gyi-o si-o, Wuribware

* **15:9** 2 Samuwel 22.50; Kiliŋ 18.49. * **15:10** Mbraa kebeesa
32.43. * **15:11** Kiliŋ 117.1. * **15:12** Isaya 11.10 (LXX).

ne ɔ sa ne mone e kɔɔre mone i gyi feye mone e ya soso-ɔ sa mone kakatɔgyi bweeto na kayeyuri, na Wuribware a kufwiinje timaa a keyaalen-ɔ nya sa a mone temaa-ɔ deɛ tii si bweeto.

¹⁴ Mo kosobee-ana, a mon gye feye ma kɔɔre mone mo i gyi nee se ne mo e kyoree asen mo mo e kyonwe mone. Amaa mo a kɔɔre gyi nee feye mone e waa abee kedamenanɛ san kema, ne mone de kanyiasen ne mone e taare mone de kamɔ mone e kaapo abee ato. ¹⁵⁻¹⁶ Amaa mo a kyoree asen mo bo kyonwe mone lenlen nee na a nya nyinji mone keto ne mone kyɔ mone nyi-o si. Mo e taare a η waa anen, a lee feye Wuribware ya sa mo kpa feye η kii Yeesuu Kristoo keyaafɔre, na η waa kusun sa mone ne mone mon gye Yudaa awuye-o. Feye anen ne Wuribware ɔɔnɔpo kusun e gye feye ɔ ba kabo a ɔ bo lɔnɔ Wuribware-ɔ, mo kusun e gye feye n towe abwaresen gywii mone ne mone mon gye Yudaa awuye-o. Na ηkee n taare taa mone bo sa Wuribware. Mo akato i gyi na ɔ kɔɔre keto ne n de bo sa mo-ɔ, a lee feye Wuribware a kufwiinje timaa-o e gye ne ɔɔ kpee iyisi ne i te mone se-ɔ, na mon' nya waa aseɛ ne bo bware Wuribware ase-ɔ.

¹⁷ Amose-ɔ n de kpa feye, mo a gye Kristoo sese-ɔ se-ɔ, η kaapo mo eyee bo lee keto ne mo a waa sa Wuribware-ɔ se. ¹⁸⁻¹⁹ Amaa mo e dan dun nee na n towe kemɔ ne Kristoo a yere mo se waa sa ne nde se awuye-o a bo bu Wuribware-ɔ, na mo asen toweɛ, na mo awaase, na akpeneyeeto ne mo a waa-ɔ, na Wuribware a kufwiinje timaa a keyaalen-ɔ, na anen ne Kristoo a bo waa amo pɛɛɛ-ɔ. Amose-ɔ mo kenare kaa lee Yerusalem ya

bọ fọ Ilirikum sweere se-ɔ, mọ a tọwe asen timaa amọ ne a gye Kristoo kunu si asen-ɔ gywii mfen toj kema awuye-o lowe. ²⁰ Mọ a kpa nee feye san kema n tọwe asen timaa-o toj kọ ne bọ mon tee nu Kristoo kenya se-ɔ. Mọ ya waa anen, san-ɔ a mon gye feye ɔkọ a talii ne ɔ da-ɔ se ne mọ e pwee mọ e gya se. ²¹ Mọ e waa amọ-ɔ nee, feye anen ne baa kyoree waa abwaresej wore-ɔ-rɔ-ɔ,

“Na bamọ ne bọ mon tee ya tọwe mọ asen-ɔ
gywii bamọ-ɔ nya nu mọ,
na bamọ ne bọ mon tee nu-o mọ
nu amọ kaase.”*

Mfen ne Pɔl a kra feye ɔ beɛ ɔ yɔ-ɔ

²² Bọ lee anen ne mọ a tu kpa bweetɔ ya tọwe abwaresej-ɔ gywii asese bweetɔ-ɔ se, ne bọ fọ mbeyɔmɔ, mon tee taare nya kpa bọ ka mone kanɔ. ²³⁻²⁴ Amaa mbeyɔmɔ feraa, mon lee n de kusun esweere amọ se a η waa. Amose-ɔ amọ a gye nsu kanɔ nkọ nee feye mọ a kpa kebonu mone ne mon tee taare-ɔ se-ɔ, mọ e kyon mọ e yɔ Spaniya sweere se mọ e borɔ mone aye, na η ka mone kanɔ. Na mọ ya bọ gyi akatɔ mone ase kafwee, na mon' nya taare kya mọ-rɔ, na n kya mọ kpa-ɔ se. ²⁵ Amaa mbeyɔmɔ feraa mọ e kpa feye η yɔ Yerusalem man-nɔ ya kya Wuribware asese ne bọ bọ mfen-ɔ-rɔ. ²⁶ Ketɔ se ne mọ e yɔ mfen-ɔ e gye feye asoree asese ne bọ bọ Makedoniya na Akaya esweere se-ɔ a da bamọ eyee se feye ba kyonwe Kristoo awuye ne ba wu kitiri, ne bọ bọ Yerusalem man-nɔ-ɔ atanne. ²⁷ Bamọ fonfon ya da bamọ

* **15:21** Isaya 52.15 (LXX).

ηκρονῶ σε kra aneη a aseη-ῶ. Amaa kasentij fεraa, a kyῶ a tiri feyε bῶ sa Yudaawuye atiripῶ amῶ kotῶko. A lee feyε nde se awuye-o a borῶ Yudaawuye si nya nyure ne η ya lee sosῶ-ῶ. Amose-ῶ nenfo a bware feyε bῶ bee sa bamῶ kaye mῶ-rῶ atῶ ne Wuribware a bῶ yure bamῶ-ῶ akῶ. ²⁸ Mῶ ya ηu feyε atanne-ῶ a lwee bamῶ kesaree-rῶ, na ηkee, n kya se yῶ Spaniya sweere se. Amaa mῶ e yῶ, mῶ e borῶ a η ka mone kanῶ. ²⁹ N nyi feyε mῶ ya bῶ ka mone kanῶ, a waa dεε n de Kristoo nyure peεε a m baa mone.

³⁰ Mῶ kosobεε-ana, mone a gya ane nyanpe Yeesuu Kristoo ne Wuribware a kufwiije timaa-o a sa ne mone e kra mῶ aseη-ῶ se-ῶ se-ῶ, mῶ e kore mone nee feyε mon' dee kya mῶ-rῶ kore kebwarekore kenken sa mῶ. ³¹ Mon' gye ηkpeε kore kebwarekore feyε Wuribware lee mῶ lee bamῶ ne bῶ bῶ Yudeya sweere se, ne bῶ maa kῶre Kristoo ba gyi-o kesaree-rῶ. Na mon' kore nyasepῶ feyε Yerusalem asree asese-ῶ kῶre atanne ne n de mῶ e yaa bamῶ-ῶ. ³² Mῶ ya waa amῶ-ῶ peεε lowe, mῶ mfεere i di mῶ. Na Wuribware ya sure, m ba mone ase bῶ ka mone kanῶ kyεkyεε, na ane waa abεε wῶre.

³³ Mbeyῶmῶ, mῶ e kore kayeyuri sapῶ-ῶ Wuribware nee feyε ῶ gya mone peεε kamεε. Ameye.

16

Kanaka

¹ Mῶ e kore mone nee feyε ane pekyee Fiibii ya ba mone ase, mon' kra mῶ neεneε. ῶ gye akyarῶpῶ-ῶ ῶko nee, ne ῶ waa kusun ῶ sa asree awuye ne bῶ bῶ Kenkreya man-nῶ-ῶ. ² Mon' kra

mò nɛɛnɛɛ anɛ nyanɲɛ kenɲare-rɔ, feyɛ anɛɲ nɛ a bware bɔ sa Wuribware asɛsɛ feyɛ bɔ waa-ɔ. Na, mò ɛ kpa ketɔ kemaa bɔ lee mone ase, mon' kya mò-rɔ na ɔ nya kemo, a lee feyɛ ɔ gye nyare timaa asɛsɛ bweɛtɔ ase na mò ase.

³ Mò ɛ ka Prisikila na Akwila nɛ bɔ gye mò bæɛkɔ-ana, nɛ anɛ ɛ waa Kristoo Yeesuu kusun-o kanɔ. ⁴ Baa kperi mò sɛ bɔ dee a bɔ mɔɔ bamo. N gye mò wore ɛ gye nɛ mò ɛ sa bamo anɛsɛ. Nde sɛ awuye-o-ro asɔrɛɛ awuye pɛɛɛ nɛ mò i sun mò ɛ sa-ɔ gbaa ɛ sa bamo anɛsɛ na kowaa.

⁵ Mò ɛ ka asɛsɛ nɛ ba gyanɲɛ ba waa asɔrɛɛ bamo lɔɲ-nɔ-ɔ kanɔ.

Mò ɛ ka mò nyare timaa Ipeenitus kanɔ. Mò ya gye ɲkpɛɛ kii Kristoonyi Asiya sweere pɛɛɛ sɛ.

⁶ Mò ɛ ka Mariya nɛ oo sun kenken sa mone-ɔ kanɔ.

⁷ Mò ɛ ka mò kowɛbɛɛ-ana Andrunikus na ɔkyɛɛ Yuniya kanɔ. Mò aa bamo nɛ baa dɛɛ tii san kɔ-ɔ. Bɔ gye Kristoo ayaa-rɔ ayɛrɛpɔ-ɔ bokɔ, nɛ bɔ de kenɲare timaa. Baa daa mò gbaa ikii Kristoo awuye.

⁸ Mò ɛ ka Ampriyas kanɔ. ɔ gye mò kosɔbɛɛ Kristoonyi, nɛ mò ɛ kpa mò asɛɲ bweɛtɔ.

⁹ Mò ɛ ka Orabanus, mò bæɛkɔ nɛ mò aa mò mpepeyɔ a waa Kristoo kusun-o kanɔ.

Mò ɛ ka mò nyare timaa Staakis kanɔ.

¹⁰ M bæɛ mò ɛ ka Apilees kanɔ. Oo gyi awɔrɛfɔɔ bɔ lee anɛɲ nɛ ɔ gya Kristoo a ɛkpa-ɔ sɛ-ɔ sɛ, nɛ ɔ lee amɔ-rɔ feyɛ Kristoonyi kasɛɲɲin-o.

Mò ɛ ka Aristobulus lɔɲ-nɔ awuye kanɔ damɛnanɛsɛ.

¹¹ Mò ɛ ka mò kowɛbɛɛ Hɛrɔdeyɔɲ kanɔ.

Mō e ka Naakisus lɔŋ-nɔ awuye ne bō gye ane nyanpe Yeesuu Kristoo asesε-ɔ kanɔ.

¹² Akyee anyɔ mɔ, Trifiinaa na Trifoosa i sun kenken ba sa ane nyanpe. Mō e ka bamō anyɔ amō kanɔ neɛɛɛ.

M bee mō e ka ane nyare timaa Peesis kanɔ. Mō gbaa bee ɔ gye ɔkyee kō ne ɔ waa kusun kenken sa ane nyanpe-ɔ.

¹³ Mō e ka Rufus kanɔ damenanse. Ane nyanpe a lee mō kpa mō asen bweetɔ. Mō e ka mō nyi gbaa kanɔ. ɔ kra mō feye anen ne n na e kra mō-ɔ.

¹⁴ Mō e ka asesε mɔ kanɔ, Asinkritus na Feleegon na Heemes na Patrobas na Heemas na ane kosobee-ana peee ne bō bō bamō ase-ɔ.

¹⁵ M bee mō e ka asesε mɔ gbaa kanɔ, Filologus na Yuliya na Niriyus na mō pekyee na Olimpasa na Wuribware asesε peee ne bō bō bamō ase-ɔ.

¹⁶ Nkee, mon' ka abee kanɔ damenanse sa mō. Kristoo asoree asesε peee e ka mone kanɔ.

Pɔɔl a asen-ɔ lalowe

¹⁷ Mō kosobee-ana, mō e kore mone ne feye mon' sa asen awuye-o si. Mon' dee kwaye bamō ne ba nyera asesε mbonɔ-rɔ, ne ba sa a mon' turi ketɔ ne mone e kore mone i gyi-o-ro-o, na bamō ne ba kaapo atɔ ne a kye amō ne mone a kyɔ suye-o.

¹⁸ N gye ane nyanpe ne anen a asesε-ɔ i sun. Bō gya ketɔ ne bamō fɔfɔ e kpa-ɔ se nee. Bō de bamō nnarokone-ɔ ba penna asesε ne bamō mfere maa kreε ikyurowi-o nee. ¹⁹ Mbeyɔmɔ a bō mō kone feye okemaa a kyɔ nu anen ne mone feraa mone yere-rɔ kenken, ne mone gya abwaresen-ɔ se-ɔ. Amaa mō e kpa feye mone kanyiasen ne mone

de-o sa a mon' gya ketɔ ne ke gye kitimaa-o si, na mon' kwaye kowaa ketɔ ne ke gye boye-ɔ. ²⁰ A san kafwee, kayeeyuri sapo-ɔ Wuribware e sa a mon' kyikye Obansam se. Mo e kore kebwarekore feye ane nyanpe Yeesuu yure mone.

²¹ Mo beeko Timotii ne mo aa mo mpepeye e waa Kristoo kusun-o e ka mone kanɔ. Mo kowebee-ana Lukiyus na Yasɔn na Sosipata gbaa e ka mone kanɔ.

²² Mo, Teretiyus, ne mo a kyore wore mo sa Pɔɔl-ɔ e ka mone kanɔ ane nyanpe kenyare-ro.

²³ Gayus ne mo, Pɔɔl, n te mo lɔn-no-ɔ e ka mone kanɔ. Kristoo awuye ne bo bo mfee-ɔ peee e gyanhe mo aye nee ba waa asoree.

Irasitus ne ɔ gye man kusun odeeresepo mfee-ɔ na ane kosobee Kwaatus e ka mone kanɔ.

[²⁴ Mo e kore kebwarekore feye ane nyanpe Yeesuu Kristoo yure mone.]

²⁵ Nkee mon' sa a ane kyoro Wuribware, a lee feye mo e gye ne ɔ taare na ɔ sa mone keyaalen na mon' bo kya se kore asen timaa bo lee Yeesuu Kristoo kunu si ne mo e towe-ɔ gyi. Asen timaa mo, Wuribware a taa amo bo kweero haree pwee ne ɔɔ dee twee kaye. ²⁶ Amaa mbeyomɔ Wuribware, mo ne o te nsu peee-ɔ, a sa kanɔ feye asen timaa mo ne mo akyaamee ne baa dee kyena-ɔ a bee kyore amo asen waa abwasesen wore-ɔ-ro-ɔ lee ifuri, na kaye-ro asese peee nya nu amo asen, na bo kore gyi, na bo gya amo se.

²⁷ Wuribware gye akonko nee kpen. Mo dooo e gye Kanyiasen-peee-kunu-Bware. Mon' sa a ane borɔ Yeesuu Kristoo si bu Wuribware kedabe nsu peee. Ameye.

Abwaresen Wore-ᵛ
New Testament in Chumburung
(GH:ncu:Chumburung)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chumburung

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chumburung

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 30 Dec 2021

24326c91-bd91-5fb9-a5f1-7f3e726a9745